

דף ב'

נפטר בחטאת אחת על הכל.

ג. ארבעה מחוסרי כפרה.

מחוסרי כפרה, הם אלו המביאים חטאת שלא על חטא, אלא כדי להיטהר לאכול בקדשים, ואף על פי שפירט התנא אותם להלן בתחילת פרק שני⁷, הזכיר את מניינם בפירוש, ושנה, ארבעה מחוסרי כפרה, כי רצה ללמד, שלדעתו אלו הם מחוסרי כפרה, ואין בלתם, **שלא כדעת רבי אליעזר בן יעקב, האומר, שיש מחוסר כפרה נוסף, הוא גר שנתגייר**, [שלדעתו הגר אסור באכילת קדשים עד שיזרק עליו דם הקרבן, כפי שיתבאר בעזה"י בפרק שני].

ד. ארבעה מביאים על הזדון כשגגה.

יש חטאים שמביאים עליהם קרבן, בין כשנעשו בשוגג, ובין כשנעשו במזיד, ואף על פי שפירט התנא אותם להלן בפרק שני⁸, הזכיר את מניינם בפירוש, ושנה, וארבעה מביאים על הזדון כשגג, כי רצה ללמד, שלדעתו על כל אותם ארבעה מביאים קרבן בין בשוגג ובין במזיד, **שלא כדעת רבי שמעון, האומר, שעל זדון שבועת הפיקדון אין כפרה**.

ה. חמישה מביאים קרבן אחד על עבירות הרבה.

יש חטאים, שפעמים מביאים עליהם קרבן אחד, אף כשהחוטא עבר עליהם פעמים הרבה. ואף על פי שפירט התנא אותם להלן בפרק שני⁹, הזכיר את מניינם בפירוש, ושנה, חמישה מביאים קרבן אחד על עבירות הרבה, כי רצה ללמד, שלדעתו על כל אותם חמישה יתכן שיביא קרבן אחד עבור כמה חיובים, **ובכלל החמישה הללו נזיר שנטמא פעמים הרבה**.

וזה כדעת רבי יוסי ברבי יהודה, האומר, שנזיר שנטמא, ונטהר, מתחיל למנות נזירות טהרה מיום שביעי לטהרתו, אף על פי שעוד לא הביא את קרבנות טומאה שלו אלא למחר ביום השמיני, ולפיכך, כשנטמא שוב ביום השביעי, נחשב הוא כמי שנטמא טומאה שניה, אחר שכבר חזר למנות נזירות טהרה, ואם כן, כשיביא לבסוף קרבנות נזיר

אשת אחי אמו ואם אם חמותו, שניות הן מדברי סופרים, והבא עליהן אינו בכרת.

דברים שהזכיר התנא את מניינם אף על**פי שהם מפורטים וכל הרוצה יכול למנותם^א**א. שלושים ושש כריתות.

אף על פי שכל שלושים ושש עבירות שעונשם כרת מפורטות במשנה, הזכיר התנא את מניינם בפירוש, ושנה, שלושים ושש כריתות בתורה, כי רצה ללמד, **שמי שעובר על כולן בהעלם אחת**, [כלומר שנשתכחו ממנו כל המצוות הללו], הרי זה **חייב על כל אחת ואחת**, ואינו נפטר בחטאת אחת על הכל^ב.

ב. אבות מלאכות ארבעים חסר אחת.

אף על פי שכל אבות מלאכות מפורטות במשנה במסכת שבת^ג, הזכיר שם התנא את מניינם בפירוש, ושנה, אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, כי רצה ללמד, **שמי שעובר על כולן בהעלם אחת**, [כלומר שנשתכחו ממנו כל המלאכות הללו], הרי זה **חייב על כל אחת ואחת**, ואינו

^א הא דלא מייתי ט"ו נשים פטורות, והאשה נקנית בשלוש דרכים, דהנהו אתו לאפוקי מדאמוראי, והכא לאפוקי מדתנאי. וארבעה ראשי שנים, הכי פירוש, ראשי שנים חלוקות בדיניהן זה מזה, וכן הרבה. [תוס'].
^ב יל"ע בדבר, הלא לא יתכן שכוונת רבי יוחנן לומר שחייב כרת על כל אחת ואחת, כי אי אפשר להכרית שתי פעמים, ואם כן ודאי כוונתו לומר שאם חטא בשוגג, מביא חטאת על כל אחת ואחת, ואם כן היאך אמר שחייב על כל אחת ואחת, שמשמע שמתחייב שלושים ושש חטאות, הלא פסח ומילה מצוות עשה, ואין בהן חטאת, ולא יוכל להתחייב אלא שלושים וארבע חטאות. ויל"ע בדבר. שו"ר שעניין זה יתבאר בגמרא בדף ג'.

^ג אבות מלאכות ארבעים חסר אחת: (א) הזורע, (א) והחורש, (ג) והקוצר, (ד) והמעמר, (ה) והדש, (ו) והזורע, (ז) הבורר (ח) הטוחן (ט) והמרקד, (י) והלש, (יא) והאופה. (יב) הגוזז את הצמר, (יג) המלבט, (יד) והמנפצו, (טו) והצובע, (טז) והטווה, (יז) והמיסך, (יח) והעושה שתי בתי נירין, (יט) והאורג שני חוטיין, (כ) והפוצע שני חוטיין, (כא) הקושר, (כב) והמתיר, (כג) והתופר שתי תפירות, (כד) הקורע על מנת לתפור [שתי תפירות]. (כה) הצד צבי, (כו) השוחטו, (כז) והמפשיטו, (כח) המולחו, (כט) והמעבד את עורו, (ל) והממחקו, (לא) והמחתכו. (לב) הכותב שתי אותיות, (לג) והמוחק על מנת לכתוב שתי אותיות. (לד) הבונה, (לה) והסותר, (לו) המכבה, (לז) והמבעיר, (לח) המכה בפטיש, (לט) המוציא מרשות לרשות. הרי אלו אבות מלאכות, ארבעים חסר אחת. [שבת דף ע"ג ע"א].

⁷ (א) הזב (ב) והזבה (ג) והיולדת (ד) והמצורע.⁸ (א) הבא על שפחה חרופה (ב) ונזיר שנטמא (ג) ושבועת העדות (ד) ושבועת הפקדון.⁹ (א) הבא על שפחה חרופה ביאות הרבה (ב) ונזיר שנטמא פעמים הרבה (ג) והמקטא לאשתו על ידי אנשים הרבה (ד) ומצורע שנתנגע נגעים הרבה. (ה) האשה שהפילה פעמים הרבה.

הוא מזכיר מניינם בפירוש, ושונה **שלושה עשר** אבות נזיקין, ללמד, שאלו הנוספים על הנ"ל, הם אבות שהם נזקי אדם, שיש בהם תשלומי ממון בלא קנס, ואין בלתם, **[להוציא אבות נוספים שאינם כן]**. ואף על פי שפירט רבי חייא עוד אחד עשר אבות נזיקין¹, הוא מזכיר מניינם בפירוש ושונה **עשרים וארבעה** אבות נזיקין, ללמד שאלו הנוספים על הנ"ל הם האבות שבמעשה ובחולין, ואין בלתם, **[להוציא מוסר = מלשין]**, שהוא אב נזקין בדיבור, **ולהוציא מפגל** [=כהן שפיגל בקרבנו של ישראל לאוכלו חוץ לזמנו], שהוא אב נזקין בקדשים².

על אלו קדשים טמא ענוש כרת באכילתו

בעניין טמא שאכל קדשים נאמר, "אמר אלהם לדתיכם כל איש אשר יקרב³ מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה' וטמאתו עליו ונקרתה הנפש ההוא מקלפי אני ה'", וכל הקדשים היו בכלל הזה.

וכשיצאו שלמים לחייבם כרת על דבר זה בפני עצמם, שנאמר, "והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטמאתו עליו ונקרתה הנפש ההוא מעמיה", לא על עצמם בלבד יצאו ללמד, אלא על כל קדשים יצאו ללמד, שאין חיוב כרת לטמא האוכל קדשים, אלא כשאוכל קדשים כשלמים, שהם **קדשי מזבח**, אבל טמא שאכל קדשי בדק הבית, אינו ענוש כרת

מניין שהעובר בהעלם אחת על כמה איסורים

שיש בהם כרת חייב חטאת על כל אחד ואחד

לעיל נתבאר, שהעובר בשוגג, אף בהעלם אחת, על כל האיסורים שיש בהם כרת, חייב חטאת על כל אחת ואחת, ואף שיש הרבה מהם שלא נאמר בהם כרת בפני עצמו,

¹ ד כפ. ארבעה וחמישה. גב. גולן. עדים זוממים. אונס. מפתח. מוציא שם רע. מטמא. מדמע. מנסך.

² פירש רש"י, שמפגל אין משלם ממיתב. מיהו בפרק קמא דבבא קמא משמע, דלא ממעט ליה ממיתב, אלא דלא תני ליה, דבקדשים לא קמיירי. [תוס'].

³ האי יקרב, ליכא למימר דנגיעה היא ממש, דבנגיעה ליכא נטילת נשמה, כדגרסינן במסכת מכות, מבכל קדש לא תגע, והיינו אכילה ולא נגיעה, והאי יקרב נמי מפרש במסכת מעילה, דאינו נגיעה אלא דבר המוכשר ליקרב, אמר רבי אלעזר, וכי יש נוגע שהוא חייב, אם כן למה נאמר אשר יקרב, לומר, שאין חייבין עליו עד שיוכשר ליקרב, כלומר אינו חייב על אכילתו משום טומאה, עד שיוכשר ליקרב. [רש"י].

טמא, הם נחשבים כעולים לו לכל הפעמים שנטמא. אבל לדעת רבי, נזיר שנטמא, אינו חוזר למנות נזירות טהרה אלא אחר שיביא קרבנות נזירות טומאה, ואם כן, לעולם לא יביא קרבן אחד על כמה טומאות, כי כל שלא הגיע זמן הבאת קרבן על מה שנטמא, לא יצא מטומאה ראשונה שלו, למנות נזירות טהרה, [ואפילו כבר מנה שבעה ימים לטהרתו, ויצא מידי טומאת מת שלו, מכל מקום נזירות טהרה עדיין אינו מונה, וכשנטמא שנית ביום השביעי, מעולם לא החל למנות שוב נזירות טהרה], ואם כן, כשמביא לבסוף קרבנות נזיר טמא, לא הביאם אלא על טומאה אחת.

1. חמישה מביאים קרבן עולה ויורד.

יש חטאים שמביאים עליהם קרבן עולה ויורד, [כלומר שעשיר מביא קרבן גדול, ועני מביא קרבן קטן]. ואף על פי שפירט אותם התנא בפרק שני⁴ [בדף י" ע"ב], הזכיר מניינם בפירוש, ושנה [בדף ט' ע"א] וחמישה מביאין קרבן עולה ויורד.

והסיבה לכך היא כי שנינו במסכת הוריות שכל אותם דברים, אמורים **ביחיד שחטא, ולא בבי"ד**, שאם שגגו ביי"ד בהוראתם, באחד מהדברים הללו, ועשו ציבור על פיהם, אינם מביאים קרבן העלם דבר של ציבור על כך **וכמו כן** שנינו שם, שגם **נשיא** אינו מביא קרבן נשיא על הדברים הללו, ובא התנא ללמד, שכל הדברים הללו שווים, ובכולם אין הנשיא מביא קרבן נשיא, וזה שלא כדעת רבי אליעזר, האומר, שנשיא שחטא בטומאת מקדש וקדשיו, מביא שעיר נשיא⁵.

2. אבות נזיקין.

אף על פי שהתנא בתחילת מסכת בבא קמא, מפרט **ארבעה** אבות נזיקין, [שור בור מבעה והבער], הוא מזכיר מניינם בפירוש, ושונה, ארבע אבות נזיקין, ללמד, שאלו הם האבות [שהם ממונו], ויש בהם תשלומי ממון בלא קנס, ואין בלתם, **[להוציא אבות נוספים שאינם כן]**.

ואף על פי שפירט רבי אושעיא עוד תשעה אבות נזיקין⁶,

⁴ (א) על שמיעת קול (ב) ועל ביטוי שפתיים. (ג) ועל טומאת מקדש וקדשיו. (ד) והיולדת (ה) והמצורע.

⁵ אלא, או כדעת רבי יוסי הגלילי, שפטר אותו לגמרי, או כדעת רבי עקיבא ורבי שמעון, המחייבים אותו קרבן עולה ויורד. [רש"י].

⁶ שומר חנם. שואל. שומר שכר. שוכר. נזק, [בין שהזיק אדם, בין שהזיק שור]. צער. ריפוי. שבת. בושת.

אחת חיוב בפני עצמה. ולהלן יתבאר מניין למד רבי יצחק, שהבא על כמה עריות בהעלם אחת חייב חטאת על כל אחת ואחת. ומסקנת הגמרא שבאמת הכל מודים שהדבר למד מהכתובים הבאים.

ב. מהכתוב האמור בנדה.

בעניין איסור נידה נאמר, "וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדָּתָהּ טִמְאָתָהּ לֹא תִקְרָב לְגִלּוֹת עֲרֻתָּהּ" ומתוך שהיה יכול לכתוב "ולנדח לא תִקְרָב לְגִלּוֹת עֲרֻתָּהּ" וכתב "וְאֵל אִשָּׁה ...", **למדנו, שיש חיוב בכל אשה ואשה, ומכאן שהבא על כמה עריות בהעלם אחת, חייב על כל אחת ואחת.**

ומהכתוב הזה עדיין לא למדנו, אלא לעניין איסורי עריות, ולא לשאר איסורים שיש בהם כרת אחד, [אף שניתן ללמוד זאת בבניין אב מעריות], אולם מלימוד הבא, יש ללמוד זאת בכל חייבי כריתות, שאם עשה כולם בהעלם אחת, חייב חטאת על כל אחת ואחת, אף אם לא נאמר בכמה מהן אלא כרת אחת.

ג. כל מקום שאתה מוצא כמה לאווים אף על פי שאין בהם אלא כרת אחד חלוקים הם לחטאות.

לדעת רבי אלעזר אמר רבי הושעיא, כלל הוא, שכל מקום שנאמרו כמה לאווים, אף על פי שלא נאמר בכולם אלא כרת אחת, [כגון חלק מהעריות, שנאמר בכל אחת לאו בפני עצמו, ונאמר כרת אחד לכולן, וכגון סך ומפטם, שנאמר בהם לאו לכל אחד, וכרת אחת], הרי אלו חלוקים לחטאות, ואם עבר על כולם בהעלם אחת, חייב חטאת על כל אחד ואחד.

למה נאמר כרת באחותו

אף שנאמר כרת בכל העריות, "כִּי כָל אִשָּׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנִּפְשׁוֹת הַעֲשׂוֹת מִקֶּרֶב עִמָּם", ובכלל זה אחותו, נאמר גם כרת נוסף באחותו בפני עצמה, "וְאִישׁ אִשָּׁר יִקַּח אֶת אֲחֻתוֹ בֵּת אָבִיו אוֹ בֵּת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֲרֻתָּהּ וְהָיָה תִרְאָה אֶת עֲרֻתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְנֵי עַמָּם עֲרֻת אֲחֻתוֹ גֵּלָה עֲוֹנוֹ יִשְׂאֹ". ולהלן יתבאר בעזה"י למה נאמר באחותו כרת נוסף^א.

דעת חכמים [רבי יוחנן].

^א ואם תאמר אשכחן אחותו ... אבל שאר עריות למה יצאו תריץ לאשמועינן דאיתנהו במיתת ביי"ד עריות דכתיב בהו מות יומת יש מהן בסקילה ויש מהן בחנק ויש מהן דכתיב בהו שריפה והני דאיתנהו בכרת מפרש לה ביבמות ורק אחותו דפרט בה קרא כרת ולא מפרש התם מאמי. הכא מפרש לה בסוגיה. [מרש"י].

כגון חלק מהעריות, שנאמר בכולן כרת אחד, "כִּי כָל אִשָּׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנִּפְשׁוֹת הַעֲשׂוֹת מִקֶּרֶב עִמָּם", מכל מקום, אם שגג בכמה מהם, אף בהעלם אחת, חייב חטאת על כל אחד ואחד. ולהלן יתבאר בעזה"י מניין הדבר למד.

א. מכרת האמור באחותו.

לדברי רבי יוחנן, דין זה, שהבא על אחותו חייב חטאת בפני עצמו, אף כשיחד עם זה בא בהעלם אחת על ערוות נוספות, למד מכך, **שנאמר בעניין זה כרת בפני עצמו, "וְאִישׁ אִשָּׁר יִקַּח אֶת אֲחֻתוֹ בֵּת אָבִיו אוֹ בֵּת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֲרֻתָּהּ וְהָיָה תִרְאָה אֶת עֲרֻתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְנֵי עַמָּם עֲרֻת אֲחֻתוֹ גֵּלָה עֲוֹנוֹ יִשְׂאֹ".**

ומתוך כך שהבא על אחותו חייב חטאת בפני עצמה, יש ללמוד, שגם על ביאת שאר עריות חייב חטאת בפני עצמה.

- **מתחילה אמרו, שיש ללמוד זאת משום שדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, על כל הכלל כולו יצא ללמד,** כלומר, אחותו היתה בכלל כל העריות שיש בהן כרת, ויצאה מן הכלל, להתחייב בה חטאת בפני עצמה, ובכך יצאה ללמד על כל הכלל, שכל ערוה יש בה חטאת בפני עצמה.

אולם דחו זאת, כי אם כן, אין ללמוד זאת אלא בעריות הדומות לאחותו, כגון עריות שאין להן היתר, אבל עריות שיש להן היתר, כגון אשת איש, [המותרת בגט או במיתת הבעל], ואחות אשה [המותרת במיתת האשה], ואשת אח [המותרת כשמת בלא בנים], לא יתחייב על כל אחת מהן בפני עצמה.

- **ולבסוף אמרו, שיש ללמוד חיוב לכל העריות בפני עצמן מחיוב אחותו, בהיקש שהוקשו כל העריות זו לזו,** שנאמר, "כִּי כָל אִשָּׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵלֶּה", ומאחר שהוקשו כולן זו לזו, ובכלל זה הוקשו לאחותו, יש ללמוד, שכשם שהבא על אחותו חייב חטאת על ביאה זו בפני עצמה, כך חייב חטאת על ביאת כל אחת משאר עריות בפני עצמן.

וכל זה לדברי רבי יוחנן, אולם לדברי רבי יצחק, כשאמר הכתוב כרת באחותו, לא בא ללמד על כך שהבא על אחותו חייב חטאת בפני עצמה, אלא ללמד שיש בה חיוב כרת בלבד, ולא חיוב מלקות, ואם כן, מאחר שלפי דבריו, לא למדנו שיש בה חיוב בפני עצמה, ממילא אין ללמוד ממנה גם לשאר עריות, שיש בכל

"וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדָּת טְמֵאָתָה לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת עֲרֻתָּהּ", הַבֵּא לַלְמֹד שְׁחִיב עַל כָּל אִשָּׁה וְאִשָּׁה, [כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאָר לַעֲלֵל בְּאוֹת ב'].

- **וּלְפִיכָךְ רָצוּ לֹמַר**, שֶׁתְּחִילַת הַכְּתוּב בַּעֲנִיין כִּרְת הָאִמּוֹר בְּאוֹתוֹ, בֵּאֵה לַלְמֹד, **שֶׁהֵבֵא עַל גּוֹף אֶחָד, שֶׁהוּא גַם אֲחוּתוֹ, וְגַם אֲחוּת אֲבִיו, וְגַם אֲחוּת אִמּוֹ, לֹקֵה עַל כָּל אֶחָת וְאֶחָת**. [וְזֶה יִתְכַּן בְּרִשְׁעָה בֶּן רִשְׁעָה, כְּגוֹן שֶׁאֶחָד בֵּא עַל אִמּוֹ, וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה שְׁתֵּי בָנוֹת, וְחֹזֵר וּבֵא עַל אֶחָת מֵהֶן, וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בֶּן, וּבֵא הַבֵּן עַל אֲחוּתָהּ, שֶׁהִיא אֲחוּתוֹ] [מֵהֵבֵא] וְאֲחוּת אֲבִיו [מֵהֵבֵא] וְאֲחוּת אִמּוֹ [מֵבֵא] וְאִם].

אוֹלָם דְּחוּ גַם זֹאת, כִּי מֵאַחֵר שֶׁלֹּכֵל אֶחָת מֵהֵאִסּוּרִים נִאֲמָר בְּתוֹרָה לֹא תַעֲשֶׂה בְּפָנֶי עֲצָמוֹ, דִּין פְּשׁוּט הוּא שְׁחִיב עַל כָּל אֶחָת וְאֶחָת, [כִּדְעַת רַבִּי אֶלְעָזָר אִמֶּר רַבִּי הוֹשִׁיעִיא, כְּמִבּוֹאָר לַעֲלֵל בְּאוֹת ג'].

דַּעַת רַבִּי יִצְחָק.

הַסִּיבָה שֶׁנִּאֲמָר כִּרְת נֹסֵף בְּאוֹתוֹ, הִיא, לַלְמֹד עַל כֵּךְ, שֶׁהֵבֵא עַל אֲחוּתוֹ אִינוֹ עֹנֵשׁ אֶלָּא כִּרְת, אֲבָל מַלְקוֹת אֵין בְּדַבָּר, וּמִכָּאֵן יֵשׁ לַלְמֹד גַּם לְשֹׂאֵר עֲרִיּוֹת שִׁישׁ בְּהֵן כִּרְת בְּלֹא מִיתַת בִּי"ד, שֶׁאֵין לֹקִים עֲלֵיהֶם, אֶלָּא עֹנֵשִׁים כִּרְת בְּלֵב. [אֲבָל חֲכָמִים חוֹלְקִים עַל כֵּךְ, וְאוֹמְרִים, שְׁחִיבֵי כִרְתוֹת לֹקִים, וּבִכְךָ נִפְטָרִים מִיַּד חֵיּוֹב כִּרְת שֶׁלֵּהֶם].

וְזֶה מֵה שִׁישׁ לַלְמֹד מַעֲיָקָר הַכְּתוּב הָאִמּוֹר בַּעֲנִיין כִּרְת בְּאוֹתוֹ, אוֹלָם מִסּוֹף הַכְּתוּב "עֲרֻת אֲחוּתוֹ גֵּלָה" יֵשׁ לַלְמֹד דְּבַר נֹסֵף.

- וְזֶה הִיָּה פְּשׁוּט מִתְּחִילָה, שֶׁאֵין לֹמַר שֶׁבֵּא הַכְּתוּב הַנּוֹסֵף לַלְמֹד עַל כֵּךְ שֶׁהֵבֵא עַל כְּמֵה עֲרִיּוֹת, חִיב עַל כָּל אֶחָת וְאֶחָת, כִּי לְדַעַת רַבִּי יִצְחָק דִּין זֶה לִמַּד מֵהַכְּתוּב, "וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדָּת טְמֵאָתָה לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת עֲרֻתָּהּ", [כְּמִבּוֹאָר לַעֲלֵל בְּאוֹת ב'].

- אוֹלָם מִתְּחִילָה רָצוּ לֹמַר, שֶׁהַכְּתוּב הַנּוֹסֵף בֵּא לַלְמֹד שֶׁהֵבֵא עַל אֲחוּתוֹ שֶׁהִיא אֲחוּת אֲבִיו וְאֲחוּת אִמּוֹ חִיב עַל כָּל אֶחָת וְאֶחָת.

וּלְפִי זֶה, דִּין זֶה שֶׁהֵבֵא עַל אֲחוּתוֹ מֵאֵב וְאִם חִיב כִּרְת, לִמַּד בְּקַל וְחֹמֶר, מִכֵּךְ שְׁחִיבָה תוֹרָה אֶת הֵבֵא עַל אֲחוּתוֹ לְמַחְצָה, וְאִם כֵּן לְדַעַת רַבִּי יִצְחָק עֹנֵשִׁים מִן הַדִּין. א"נ מוֹדֵה רַבִּי יִצְחָק שֶׁאֵין עֹנֵשִׁין מִדִּין קַל וְחֹמֶר, וְדִין זֶה שֶׁהֵבֵא עַל אֲחוּתוֹ מֵאֵב וְאִם עֹנֵשׁ כִּרְת, לִמַּד בְּבִינִין אֲב,

הַסִּיבָה שֶׁנִּאֲמָר כִּרְת נֹסֵף בְּאוֹתוֹ, הִיא, לַלְמֹד עַל אֲחוּתוֹ, שֶׁהִיא בֵּת אֲבִיו וּבֵת אִמּוֹ, שֶׁכֵּן תְּחִילָה נִאֲמָר "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחוּתוֹ בֵּת אֲבִיו אוֹ בֵּת אִמּוֹ", וְהִיָּה מִקּוֹם לֹמַר שֶׁאֵין הַכְּתוּב מְדַבֵּר אֶלָּא בְּאוֹתוֹ בֵּת אֲבִיו אוֹ בֵּת אִמּוֹ, וְלֹא בְּמִי שֶׁהִיא אֲחוּתוֹ גַּם מֵאֵבִיו וְגַם מֵאִמּוֹ, וְלִכְךָ נִאֲמָר בְּסוֹף הַכְּתוּב, "עֲרֻת אֲחוּתוֹ גֵּלָה", לַלְמֹד עַל אֲחוּת נֹסֶפֶת שֶׁהִיא בְּכָלל הָעֹנֵשׁ, וְהִיא בֵּת אֲבִיו וּבֵת אִמּוֹ.

וּמִכָּאֵן לַלְמֹדוֹ, שֶׁאֵין עֹנֵשִׁים מִן הַדִּין, כְּלוּמָר אִם מִצָּאנוּ עֹנֵשׁ בְּדַבָּר קַל, אֵין לַלְמֹד מִמֶּנּוּ בְּקַל וְחֹמֶר, שֶׁגַם דְּבַר חֹמֶר מִמֶּנּוּ בְּכָלל הָעֹנֵשׁ, כְּגוֹן בִּזְה, אִף שֶׁלְּמִדְּנוּ שֶׁהֵבֵא עַל אֲחוּתוֹ לְמַחְצָה [מֵאֵב לְבַד אוֹ מֵאֵם לְבַד], עֹנֵשׁ כִּרְת, אֵין לַלְמֹד מִכָּאֵן בְּקַל וְחֹמֶר, שֶׁכֵּל שֶׁכֵּן שׁוֹה הֵבֵא עַל אֲחוּתוֹ מֵאֵב וְאִם, יַעֲנֵשׁ כִּרְת, וְרַק אַחֵר שֶׁכְּתִבָּה תוֹרָה בְּפִירוּשׁ, "עֲרֻת אֲחוּתוֹ גֵּלָה", לַלְמֹדוֹ שֶׁגַם עֲלֶיהָ עֹנֵשׁ כִּרְת.

וּמִסְקִנַּת הַגִּמְרָא, שֶׁלֹּא נִאֲמָר כָּל הַכְּתוּב הַזֶּה, "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחוּתוֹ בֵּת אֲבִיו אוֹ בֵּת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֲרֻתָּהּ וְהָיָה תִרְאָה אֶת עֲרֻתוֹ חֲסֵד הוּא וְנִכְרְתוֹ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמּוֹ עֲרֻת אֲחוּתוֹ גֵּלָה עֹנֵשׁ וְשֵׁא" אֶלָּא לַלְמֹד מִסּוֹפּוֹ, מֵהַמִּילִּים "עֲרֻת אֲחוּתוֹ גֵּלָה", אֶת הַדִּין הַנִּזְכָּר, שֶׁהֵבֵא עַל אֲחוּתוֹ מֵאֵבִיו וְאִמּוֹ עֹנֵשׁ כִּרְת, וְאֵין עֹנֵשִׁים מִן הַדִּין.

אוֹלָם מִתְּחִילָה רָצוּ לֹמַר, שֶׁגַם תְּחִילַת הַכְּתוּב בֵּא לַלְמֹד דִּין נֹסֵף, אֶלָּא שְׁדַחוּ זֹאת.

- **תְּחִילָה אִמּוֹר**, שֶׁתְּחִילַת הַכְּתוּב בַּעֲנִיין כִּרְת הָאִמּוֹר בְּאוֹתוֹ בֵּאֵה לַלְמֹד עַל כֵּךְ, שֶׁהֵבֵא עַל אֲחוּתוֹ עֹנֵשׁ חֲטָאֵת בְּפָנֶי עֲצָמוֹ, וּמִכָּאֵן שִׁישׁ חֲטָאֵת לְכָל עֲרוּוָה בְּפָנֶי עֲצָמָה, וְהֵבֵא עַל כְּמֵה עֲרִיּוֹת, אִף בְּהַעֲלֵם אֶחָת, מִבֵּיא חֲטָאֵת לְכָל אֶחָת וְאֶחָת, [כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאָר לַעֲלֵל בְּאוֹת א'].

אוֹלָם דְּחוּ זֹאת, כִּי חִילּוֹק חֲטָאוֹת לְכָל עֲרוּוָה בְּפָנֶי עֲצָמָה, נִיתֵן לַלְמֹד מֵהַכְּתוּב, "וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדָּת טְמֵאָתָה לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת עֲרֻתָּהּ", הֵבֵא לַלְמֹד שֶׁמִּבֵּיא חֲטָאֵת לְכָל אִשָּׁה וְאִשָּׁה, [כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאָר לַעֲלֵל בְּאוֹת ב'].

- **וּלְפִיכָךְ רָצוּ לֹמַר**, שֶׁתְּחִילַת הַכְּתוּב בַּעֲנִיין כִּרְת הָאִמּוֹר בְּאוֹתוֹ, בֵּאֵה לַלְמֹד, שֶׁהֵבֵא עַל אֲחוּתוֹ, וְעַל אֲחוּת אֲבִיו, וְעַל אֲחוּת אִמּוֹ, אִף עַל פִּי שְׁכוֹלֵם עֲרוּוֹת שֶׁל אֲחוּוָה, לֹקֵה עַל כָּל אֶחָת וְאֶחָת.

אוֹלָם דְּחוּ גַם זֹאת, כִּי מֵאַחֵר שֶׁבֵּא עַל שְׁלוּשָׁה גּוֹפִים נִפְרָדִים וְכָל אֶחָד שֵׁם אַחֵר, נִיתֵן לַלְמֹד גַּם זֹאת מֵהַכְּתוּב,

מכך שמצינו לעניין האיסור, שאסר הכתוב אחותו מאביו ואמו, כמו שאסר אחותו למחצה^א, ואם כן, הוא הדין לעניין העונש, ענש הכתוב בא על אחותו מאביו ואמו, כמו שענש בא על אחותו למחצה.

אולם דחו זאת, ואמרו, שדין זה, שהבא על אחותו, שהיא אחות אביו, ואחות אמו, חייב על כל אחת ואחת, יש ללמודו מכך שיש בכל אחת לאו בפני עצמו, [כדעת רבי אלעזר אמר רבי אושעיא, כמבואר לעיל באות ג'], ואם כן אין צריך ללמוד מהכתוב "עֲרוֹת אֶחָתוֹ גֵּלָה".

ולפי זה, יתכן שלמסקנה, מודה רבי יצחק לחכמים, שהכתוב, "עֲרוֹת אֶחָתוֹ גֵּלָה", בא ללמד כרת על אחותו מאב ואם, ומכאן שגם לדעתו אין עונשים מן הדין.

דף ג'

נזכרו בסוגיתנו מחלוקות רבי עקיבא ורבי ישמעאל, בעניין מספר החיובים בזכור ובהמה, ולהשלמת העניין, העתקתי את סכום המחלוקת הזו, והנפקא בין הדעות, מה"בקיצור" למסכת סנהדרין דף נ"ד

האזהרות האמורות בעניין שוכב ונשכב בזכור ובהמה

	בא על הזכור	הביא זכר עליו	בא על הבהמה	הביא בהמה עליו
דעת רבי עקיבא	ואֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב			וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכִיבָתְךָ
דעת רבי ישמעאל לדברי רבי אבהו	ואֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב		וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכִיבָתְךָ	וְלֹא יִהְיֶה קֹדֶשׁ
דעת רבי ישמעאל לדברי אביי		וְלֹא יִהְיֶה קֹדֶשׁ		הוֹקֵשׁ לְבֵא עַל הַבְּהֵמָה וּלְאֶזְהָרָת וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכִיבָתְךָ

ונפקא מינה בין הדעות השונות

^א אזהרה דידה מפרש במסכת מכות, דאמר קרא, ערות בת אביך או בת אמך, אין לי אלא בת אביך שלא בת אמך, ובת אמך שלא בת אביך, בת אביך ואמך מנין, תלמוד לומר אחותך היא לא תגלה ערותה. [רש"י].

	בא על הזכור והביא זכר עליו בא על הבהמה והביא בהמה עליו	הביא עליו זכר ובהמה	בא על הבהמה והביא בהמה עליו	בא על הזכור והביא זכר עליו
דעת רבי עקיבא	(א) וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב (ב) וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכִיבָתְךָ	(א) וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב (ב) וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכִיבָתְךָ	(א) וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכִיבָתְךָ (ב) וְלֹא יִהְיֶה קֹדֶשׁ	(א) וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב (ב) וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכִיבָתְךָ
דעת רבי ישמעאל לדברי רבי אבהו	(א) וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב (ב) וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכִיבָתְךָ	(א) וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב (ב) וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכִיבָתְךָ	(א) וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב (ב) וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכִיבָתְךָ	(א) וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב (ב) וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכִיבָתְךָ
דעת רבי ישמעאל לדברי אביי	(א) וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב (ב) וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכִיבָתְךָ	(א) וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב (ב) וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכִיבָתְךָ	(א) וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב (ב) וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכִיבָתְךָ	(א) וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב (ב) וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׂכִיבָתְךָ

מספר החטאות מחמת איסורים

שונים שניתן להתחייב בהעלם אחת

לעיל בדף ב' נתבאר, שהסיבה שהזכיר התנא את מניין הכריתות, אף על פי שמפרט אותם, כי רצה ללמד, שמי שעובר על כולם בהעלם אחת, חייב חטאת על כל אחד ואחד.

אמנם לדברי הכל, לא יתכן שאדם אחד יעבור על כל האיסורים המפורטים במשנתנו, להתחייב חטאת על כל אחד ואחד, כי יש מהם דברים שאינם נוהגים אלא באנשים, [הבא על הזכור ועל הבהמה], ויש מהם שאין נוהג אלא בנשים, [האשה המביאה את הבהמה עליה], ואם כן מתוך שלושים וארבע איסורים המנויים במשנה שיש בהם חיוב חטאת, יוכל האיש להתחייב שלוש חטאות בהעלם אחת, והאשה תוכל להתחייב שלוש חטאות בהעלם אחת.

אלא שלדעת רבי ישמעאל, האיש יוכל להתחייב גם שלוש חטאות בהעלם אחת, וזאת אם בנוסף על האיסורים המנויים במשנתנו [שבכללם הוא הבא על הזכור] גם יביא זכור עליו, שלדעת רבי ישמעאל, העושה כן מתחייב שתיים, ולדברי רבי יוחנן, כן יש לשנות במשנתנו, שמשמע ממנה שהאיש יכול להתחייב שלוש חטאות בהעלם אחת.

היה מחמת טעות אחת, שהיה סבור שהיום חול, ולפיכך מביא על כל מה שעשה חטאת אחת.

ואם עשה את המלאכות הללו מחמת שגגת מלאכות [וזדון שבת], כלומר שידע שהיום שבת, ונאסר מחמתה בדבר מסוים, [כגון שידע שאסור לצאת בשבת חוץ לתחום], אבל לא ידע שאסור בעשיית שלושים ותשע מלאכות, נמצא שחטאו היה מחמת שטעה בכל אחת משלושים ותשע המלאכות, שלא ידע שהן אסורות, ולפיכך, מביא על כל מלאכה חטאת בפני עצמה, סך הכל שלושים ותשע חטאות.

ועניין זה, שפעמים מביא חטאת אחת על מעשים הרבה, ופעמים מביא חטאות הרבה, למד מהכתוב בפרשת חטאת, "דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ונעשה מזה חטאת אחת", שהיה אפשר לכתוב, "וְנַעֲשֶׂה חַטָּאת אֶחָדָה מִהֵנָּה", ולמה נכתב "חַטָּאת אֶחָדָה מִהֵנָּה" ללמד, שפעמים חייב מעבירה אחת הנה, כלומר כמה חטאות, ומהנה, מעבירות הרבה, חטאת אחת.

חיובי חטאות בעבודה זרה

ארבע עבודות נאמרו לעניין עבודה זרה, שהעושה אותם במזיד עם התראה חייב מיתה, ובלא התראה חייב כרת, והעושה אותם בשוגג חייב חטאת, ואלו הם. (א) זביחה. (ב) הקטרה. (ג) ניסוך. (ד) השתחוואה. ומי ששגג ועשה כולם בהעלם אחת, פעמים חייב חטאת אחת, ופעמים חייב ארבע חטאות.

אם עשה את המלאכות הללו מחמת שגגת עבודה זרה [וזדון מלאכות], כלומר שידע שכל העבודות הללו אסורות לעבודה זרה, אבל טעה, והיה סבור שלא נאסרה עבודה זרה זו [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], נמצא שחטאו היה מחמת טעות אחת, שהיה סבור שאין זו עבודה זרה, ולפיכך מביא על כל מה שעשה חטאת אחת.

ואם עשה את המלאכות הללו מחמת שגגת עבודות [וזדון עבודה זרה], כלומר שידע שזו עבודה זרה אסורה, ונאסר מחמתה בדבר מסוים, אבל לא ידע שאסור בעשיית העבודות הללו, נמצא שחטאו היה מחמת שטעה בכל אחת מהעבודות, שלא ידע שהן אסורות, ולפיכך, מביא על כל עבודה חטאת בפני עצמה, סך הכל ארבע חטאות.

ועניין זה, שפעמים מביא חטאת אחת על מעשים הרבה, ופעמים מביא חטאות הרבה, למד מהכתוב בפרשת חטאת, "וְנַעֲשֶׂה

וארבע חטאות בהעלם אחת. [ולדברי רבי אבהו, דעת רבי ישמעאל, שהאיש יוכל להתחייב אף שלושים וחמש חטאות, כי לדבריו, דעת רבי ישמעאל, שהבא על הבהמה ומביא בהמה עליו גם כן מתחייב שתיים^א].

אולם לדעת רבי עקיבא, הבא על הזכור ומביא זכר עליו, אינו חייב אלא אחת, וכן הבא על הבהמה ומביא בהמה עליו אינו חייב אלא אחת, ואם כן, לעולם לא יתחייב האיש מחמת איסורים שונים שעשה בהעלם אחת אלא שלוש חטאות, ולפי זה אמר רב, שבאמת לא נתכוונה משנתנו שהאיש יכול להתחייב בהעלם אחת אלא שלוש חטאות, והסיבה שמתנה שלוש חטאות ושש איסורים, כי רצתה להשלים את מניין האיסורים שיש בהם כרת, [אף שאי אפשר להתחייב עליהם חטאות נוספות].

הפסח והמילה אין חטאת על ביטולם בשוגג

אין חטאת באה, אלא על שגגת עבירה שנעשתה במעשה, [כלומר שעבר ועשה מה שאסרה תורה לעשות], והוא מעשה, שאם נעשה במזיד, יש בו עונש כרת, אבל המבטל בשוגג ציווי תורה, [כלומר שאינו עושה מה שאמרה תורה לעשות, כגון פסח ומילה, שאמרה תורה להקריב פסח, ולמול, ולא עשה כן], אף שבמזיד יש בדבר עונש כרת, בשוגג אינו מביא על כך חטאת.

ודבר זה למד בהיקש, שהוקשו כל השגגות לשגגת עבודה זרה, שנאמר בעניין חטאת הבאה על שגגת עבודה זרה, "תִּזְכֹּר אֶחָדָה יְהִי לָכֶם לַעֲשֹׂה בְּשִׁגְגָה", ומכאן יש ללמוד, שכשם שחטאת הבאה על שגגת עבודה זרה, באה על חטא שנעשה במעשה, בדבר שזדונו כרת, כך שאר חטאות הבאות על שאר שגגות, אינן באות אלא על חטאים שנעשו במעשה.

חיובי חטאות בחילול שבת

שלושים ותשע מלאכות נאסרו בשבת, ומי ששגג ועשה כולם בהעלם אחת, פעמים חייב חטאת אחת, ופעמים חייב שלושים ותשע חטאות.

אם עשה את המלאכות הללו מחמת שגגת שבת [וזדון מלאכות], כלומר שידע שכל המלאכות הללו אסורות בשבת, אבל טעה, והיה סבור שהיום חול, נמצא שחטאו

^א ועיין בשיטמ"ק אות כ"א.

בתוכו לשמים, אין כאן עונש, שהרי אף המשתחוה לבית כנסת, לא לבית הוא משתחוה, אלא למי ששכן שמו עליה.

מאמת מהנה", שהיה אפשר לכתוב, "ועשה" אחת מהנה", ולמה נכתב "מאמת מהנה" ללמד, שפעמים חייב מעבירה אחת הנה, כלומר כמה חטאות, ומהנה, מעבירות הרבה, חטאת אחת.

שגגת עבודה זרה

נתבאר, שמי שעבד כמה עבודות לעבודה זרה מחמת שגגת עבודה זרה, כלומר שהיה סבור שאין זו עבודה זרה, אינו חייב אלא חטאת אחת. ונאמרו בגמרא כמה אופנים, שיטעה בהם אדם לחשוב שאין זו עבודה זרה, ולכן תהא שגגתו שגגת עבודה זרה, ולא שגגת עבודות.

אופן א' – לדעת אביי, העובד עבודה זרה מאהבה ומיראה, כלומר שסבור שמותר לעבוד עבודה זרה כשאינו מקבלה עליו לאלוה, אלא שעושה כן משום אהבת אדם או יראתו, חייב על כך חטאת, ולדעת אביי, זהו אופן שבו שגגתו היא שטעה לומר שאין כאן איסור עבודה זרה, ולפיכך אף כשעשה כמה עבודות, אינו חייב אלא חטאת אחת. [אולם רבא חולק עליו, ואומר, שמאחר שאין כוונתו לעובדה, ואינו מקבלה עליו לאלוה, אינו חייב כלל אף לא חטאת אחת].

אופן ב' – לדעת רבא, העובד עבודה זרה [ומקבלה עליו לאלוה], **משום שטעה, וסבור שמותר לעבוד עבודה זרה**, זהו אופן שבו שגגתו היא שטעה לומר שאין כאן איסור עבודה זרה, ולפיכך אף כשעשה כמה עבודות, אינו חייב אלא חטאת אחת.

אופן ג' – לדברי רב פפא, תינוק שנשבה לבין הגוים, ועבד שם עבודה זרה בכמה מלאכות, משום שלא ידע שאותה עבודה זרה היא בכלל עבודות זרות, אינו חייב אלא חטאת אחת, כי שגגתו היא מחמת שלא ידע שאותה עבודה זרה אסורה.

אופן ד' – מי שידע שעבודה זרה אסורה, אבל היה סבור שאין איסור אלא בעבודה זרה של כסף וזהב, כי נאמר, "לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם", ומחמת טעותו עבד עבודה זרה של עץ בכמה עבודות, אינו חייב אלא חטאת אחת, כי שגגתו היא מחמת שלא ידע שאותה עבודה זרה אסורה.

-

המשתחוה לעבודה זרה, וסבור שבית כנסת הוא, מאחר שלבו לשמים, אין כאן השתחוואה לעבודה זרה. ואפילו יודע שזה הבית עבודה זרה הוא, והוא משתחוה

אנדרטא הוא צלם שהיו עושים בדמות המלך, והרואה אותו, משתחוה לכבוד המלך. ופעמים שעובדים אותו. ומי שראה אנדרטא נעבדת, ולא ידע שהיא נעבדת, והשתחוה לה, אין בכך כלום. אולם אם כן קבלה עליו באלוהות, חייב מיתה.

מספר החטאות שיוכל אדם להתחייב על ידי

מעשים שונים הרבה שיעשה בהעלם אחת

נתבאר, שפעמים יתחייב אדם מחמת חילול שבת לבדו שלושים ותשע חטאות, ומחמת עבודה זרה לבדה ארבע חטאות, ואם כן כשיתחייב אדם שלושים ותשע חטאות מחמת חילול שבת, ועוד ארבע חטאות מחמת עבודה זרה, ועוד שלושים ושתים חטאות, מחמת שאר החטאים המנויים במשנה בתחילת המסכת^א, יתחייב שבעים וחמש חטאות, מחמת מעשים שונים שעשה בהעלם אחת.

ואולם במשנתנו לא מנו את מחלל שבת ועובד עבודה זרה אלא כשאר דברים שחייבים עליהם חטאת אחת. ונאמרו בגמרא שני ביאורים, מדוע משנתנו החשיבה חילול שבת ועבודה זרה כדברים שמביאים עליהם חטאת אחת, ולא כדברים שמביאים עליו חטאות הרבה.

רבי יוחנן אמר, שהתנא דיבר במי שחילל שבת מחמת שגגת שבת ולא מחמת שגגת מלאכות, שהוא חייב חטאת אחת על כל המלאכות שעשה, וכן דיבר במי שעבד עבודה זרה מחמת שגגת עבודה זרה, שהוא חייב חטאת אחת על כל מלאכות שעשה, ולכן החשיב את שני הדברים הללו כדברים שחייבים עליהם חטאת אחת.

- י"מ שהסיבה שהתנא דיבר במי שעשה מחמת שגגת שבת ושגגת עבודה זרה, ולכן החשיבם כדברים שחייבים חטאת אחת ולא דיבר במי שעשה מחמת שגגת מלאכות להחשיבו כחייב חטאות הרבה, כי רצה התנא לחדש, שהמחלל שבת מחמת שגגת שבת, מביא על כך חטאת אחת, אף על פי שידוע הוא שכל המלאכות שעשה אסורות, ואינו נידון כמזיד שאינו מביא חטאת. [וכמו כן

^א כדעת רבי ישמעאל לעיל שהמשנה מונה שלושים וארבע חיובים לאדם אחד.

ושלושים ותשע מלאכות שבת, וארבע עבודות עבודה זרה, סך הכל שמונים ושלש חטאות.

ומבואר עוד בגמרא, שיש אומרים, שגם מעלה קדשים בחוץ יש בו שני חטאות. (א) מעלה בחוץ קדשים שנשחטו בפנים. (ב) מעלה בחוץ קדשים שנשחטו בחוץ. ואם כן יתכן להתחייב שמונים וארבע חטאות.

שוחט קדשים בחוץ ומעלה קדשים בחוץ

בדף ב' נתבאר, שכל שנאמר בו איסור לא תעשה בפני עצמו, אם עשאו בשוגג עם דברים אחרים, מביא עליו חטאת בפני עצמו.

ולענין שוחט קדשים בחוץ ומעלה קדשים בחוץ, לא נאמר בהם בפירוש איסור לא תעשה לכל אחד, אלא רק לענין מעלה בחוץ נאמר, "הַשְׁמֵר לָךְ פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵי־יָדְךָ בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה"², אבל לענין שוחט קדשים בחוץ לא נאמר בו בפירוש איסור לא תעשה.

ורבי ירמיה הסתפק, האם הסיבה שמבואר במשנתנו שהעושה את שני הדברים הללו מביא שתי חטאות, כי אף שלא נאמר בהם שני לא תעשה, מכל מקום נאמר בהם שני כריתות, [כפי שנתבאר בטבלה בדף ב'], ומחמת חילוק כריתות נחלקים לחטאות.

אולם רבי זירא אמר לו, שהסיבה שמביא חטאת לכל מעשה, כי אף שלא נאמר בפירוש איסור לא תעשה לענין שוחט קדשים בחוץ, יש ללמוד בו איסור לא תעשה, מגזרה שווה או מהיקש [כפי שנתבאר בטבלה בדף ב'], ונחשב הוא כאילו נאמר בו בפני עצמו איסור לא תעשה.

בעל אוב

במסכת סנהדרין מבואר, שבעל אוב, הוא מכשף הנקרא פיתום, והוא מעלה את המתים מן הארץ, ומושיבים בשחיו, תחת זרועותיו, או בין שאר פרקי עצמותיו, [כגון על פרקי אצבעותיו או פרקי ברכיו], והם מדברים עמו כשהוא מקיש בזרועותיו³. [ואין זה איסור "וְדַבֵּשׁ אֶל הַמֵּתִים", כמבואר במסכת סנהדרין].

² וכל מקום שנאמר פן ואל הרי זה לא תעשה. [רש"י].

³ כן הוא בפשטות, אולם לדעת ריש לקיש, מעלה באוב הוא המחבר את השדים למקום אחד על ידי כישוף, כמבואר להלן.

רצה לחדש, שהעובד עבודה זרה מחמת שגגת עבודה זרה, מביא על כך חטאת אחת, אף על פי שיודע הוא שכל המלאכות שעשה אסורות, ואינו נידון כמזיד שאינו מביא חטאת].

- וי"מ שהסיבה שהתנא דיבר במי שעשה מחמת שגגת שבת ושגגת עבודה זרה, להחשיבו כמביא חטאת אחת, ולא כמביא חטאות הרבה, כי מחלל שבת לעולם יביא לכל הפחות חטאת אחת, אבל חטאות הרבה לא יביא בכל אופן, ומאחר שרק חטאת אחת יביא בכל אופן, אי אפשר להחשיבו כמביא חטאות הרבה, ולכן החשיבו התנא כמי שחייב חטאת אחת. [וכמו כן מהסיבה הזאת החשיב התנא את עובד עבודה זרה כמביא חטאת אחת, ולא כמביא חטאות הרבה, כי לעולם יביא לכל הפחות חטאת אחת, אבל חטאות הרבה לא יביא בכל אופן, ומאחר שרק חטאת אחת יביא בכל אופן, אי אפשר להחשיבו כמביא חטאות הרבה, ולכן החשיבו התנא כמי שחייב חטאת אחת].

ורב אחא בריה דרב איקא משמיה דרב ביבי בר אביי אמר, שהתנא החשיב מחלל שבת ועובד עבודה זרה כל אחד כחטא אחד, ולא כחטאים הרבה, כי מנה התנא רק את מיני החטאים שיש בהם חיוב חטאת וכרת, ולא נכנס לפרט כמה חטאות יש בכל מין ומין מהם, וסמך על כך שבכל אחד הדבר מבואר במקומו, [במסכת שבת מבואר שיש שלוש חטאות ותשע מלאכות שיכול להתחייב עליהם שלוש חטאות, ובמסכת סנהדרין מבואר שיש ארבע עבודות, שיכול להתחייב עליהם ארבע חטאות], וכמו כן לא מנה התנא את הבא על אשה ובתה אלא באחת, אף שבאמת יש בכלל זה תשע איסורים [א] בת אשתו [ב] בת בתה [ג] בת בנה [ד] בתו [אף מאנוסתו] [ה] בת בתו [ו] בת בנו [ז] חמותו [ח] אם חמותו [ט] אם חמיו].

ומכל מקום, אחר שמנה התנא את מיני החטאים שיש בהם חטאת וכרת, ובמקום אחר נתבאר שיש מהם שיכול להתחייב עליהם כמה חטאות, למדנו, שפעמים יתחייב אדם שמונים ושלש חטאות מחמת מעשים שונים שיעשה בהעלם אחת, שלוש חטאות ואחת המנויים במשנתנו, [שלוש חטאות וארבע⁴ פחות, הבא על אשה ובתה, ומחלל שבת, ועובד עבודה זרה], ותשע מחמת ביאות של אשה ובתה,

⁴ כדעת רבי ישמעאל לעיל.

ידעוני

במסכת סנהדרין מבואר, שידעוני, זה מכשף, המכניס לפיו עצם חיה ששמה ידוע, והעצם מדבר מאליו על ידי כישוף, [ובשעה שהעצם מדבר, המכשף אינו עושה שום מעשה].

חיוב בעל אוב וידעוני בשגגה

לדעת רבי יוחנן – מי שחטא בשגגה והעלה באוב, וכן מי שחטא בשגגה בידעוני, שניהם מביאים על כך חטאת, כי בכל אחד מהדברים הללו נאמר איסור לא תעשה, "לא יִמָּצָא בְךָ מַעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ קֶסֶם קְסָמִים מַעוֹן וּמִנְחָשׁ וּמִכַּשֵּׁף. וְחָבֵר חֵבֶר וְשֹׁאֵל אוֹב וְיִדְעוֹנִי וְדָרַשׁ אֶל הַמֵּתִים"^א, ובכל אחד יש עונש כרת, "וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּפְקֹחַ אֶל הָאֵבֶת וְאֶל הַיִּדְעוֹנִים לָזֶנֶת אַחֲרֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת פְּנֵי בִנְיָשׁ הַהוּא וְהַכְרַתִּי אוֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ", וכבר למדנו שכל שיש בו איסור לא תעשה ואם עשאו במזיד עונש כרת כשעשה בשגגה מביא חטאת. **אולם אם אדם אחד עשה את שני הדברים הללו בהעלם אחת, אינו מביא על שניהם אלא חטאת אחת, כי לשניהם נאמר לאו אחד, "לא יִמָּצָא בְךָ ... וְשֹׁאֵל אוֹב וְיִדְעוֹנִי", ומאחר שאינם חלוקים ללאוים אינם חלוקים לחטאות.**

ולדעת ריש לקיש – אין הטעם הזה אמת, כי אף שאין חלוקים זה מזה בלאוים, מכל מקום חלוקים הם זה מזה בעונש מיתה שבהם, שנאמר, "וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְעוֹנִי מוֹת יוֹמָתוֹ בְּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּהם בָּם"^ב, ולדעת ריש לקיש, מאחר שחלוקים בעונש מיתה, חלוקים הם גם בחטאות, [ורבי יוחנן חולק, ואומר, שאין מועילה חלוקה לחטאות, אלא כשהיו חלוקים בלאוים]. **אלא שלדעת ריש לקיש, רק מי שחטא בשגגה באוב, מביא על כך חטאת, כי מעלה באוב עושה מעשה, אבל מי שחטא בידעוני, לעולם אינו מביא על כך חטאת, כי חטא זה אין בו מעשה, ולדעת ריש לקיש, אין שום חיוב חטאת אלא על חטא במעשה, ואם כן, מודה ריש לקיש, שהעושה את שני הדברים הללו בהעלם אחת, אינו חייב אלא חטאת אחת.**

^א כן פירש כאן רש"י, אולם ראה בטבלה בתחילת המסכת [אות י"ט], שהובא כתוב אחר, וראה שם בהערה.

^ב או מחלק איזו שיעשה ימות. [רש"י]. דמיהם במ [מחלק] אבל מדכתיב יומתו לשון רבים לא משמע חילוק דבעריות נמי כתיב ונכרתו לשון רבים ואפילו הכי אצטרך קרא לחלק. [תוס'].]

חיוב חטאת על עבירה [לא תעשה] שאין בה מעשה

דעת רבי יוחנן:

חכמים אומרים, שאין חטאת באה אלא על עבירה שיש בה מעשה גמור, [ולכן על חטא ידעוני בשוגג אין חיוב חטאת, כי אין בו שום מעשה, וכן המגדף בשוגג פטור מחטאת, וכן עדים זוממים פטורים מחטאת].

אולם די במעשה קל ככפיפת קומה, [ולכן משתחוה לעבודה זרה בשוגג חייב חטאת], וכהקשת זרועות, [ולכן בעל אוב חייב חטאת, על שמקיש בזרועותיו], וכן מעשה קל כעקימת שפתים והוצאת קול נחשב כמעשה, [ולכן החוסם בהמה בקולו, או מנהיג כלאים בקולו, לוקה, אף לדעת האומרים שלא שאין בו מעשה אין לוקים עליו, כי חסימה והנהגה בקול נחשבים כמעשה].

והטעם שלדברי חכמים מגדף אינו חייב חטאת על עקימת שפתיו, כי אפילו מעשה קל אין בו, שעיקר חיובו על מחשבת לבו, ולא על עקימת שפתיו, [שאפילו מברך את השם כל היום, ואין בלבו כלפי מעלה, אלא שקורא לדבר אחר שם כשם המיוחד, ומקללו, אינו מתחייב].

והטעם שעדים זוממים אינם מתחייבים חטאת על עקימת שפתים של עדות שקר, כי אפילו מעשה קל אין בהם, משום שעיקר חיובם בא על ידי הראייה, שמעידים שראו, וראיה אינה מעשה כלל^ה.

^ה ותוס' בסנהדרין כתבו, שמגדף תלוי בלב, כי נאמר על נינוה, שיצא ממנה רבשקה שגידף את ה', "מִמֶּנּוּ יָצָא חֹשֶׁב עַל ה' קָרָה", משמע שעיקר חטאו על מחשבת לבו.

^ד כתב רש"י במסכת סנהדרין: פירוש רש"י בזה דחוק, [דמאי ישנו בראיה, והלא דיבורם גרם להם, ולא ראייתם, שלא ראו מעולם מה שאמרו, שהרי זוממים הם], ועיי' ברי"ף גרסא אחרת, [הואיל וישנם באיה, כלומר כשהראשון מעיד בפירוש, מדון תורה די שישאלו את השני אם אומר כראשון, ויכול לענות תשובה חיובית, באותיות גרוניות אי"ה בלבד, שאין בהם עקימת שפתים, ומתקבלת עדותו בך], ולעני"ד נראה לפרש גירסא שלפנינו, דרצונו לומר, הואיל דמצינו דעדות מתקיימת על פי ראייה לחודא, כרבי טרפון שאמר בפרק החובל, בסנהדרין שראו ביום לאחד שהרג את הנפש שדנים על פי ראייתם, בלא הגדת עדות, ואף רבי עקיבא אינו חולק, אלא בדיני נפשות, משום "והצילו העדה", ואם כן אין החיוב מחמת הגדתם, דהא גם בלתי הגדה היה יכול הדין להתקיים. עיי"כ מהרש"ש

^ה תימה מאי משני ממסית ומדיח. ותירץ רבינו נסים במגילת סתרים, דכיון דמגדף ישנו בלב, כל הני נמי הכי הוא, אבל עדים זוממין דאינן בלב, אצטרך לשנוי דישנו בראיה. ובספרו כתב, עדים זוממין הואיל וישנו באם, פירוש, באם לא יגיד, ומפרש בפרק שבועת העדות, דאין מתחייבין אלא בבי"ד, ולהכי מעקימת שפתים לא מחייב, דאם כן, אפילו חוץ לבי"ד נמי, והגדתן לחוד דהיינו פיהן לא גרמא להו, אבל

מעשה]. [ומשנתנו המחייבת את המגדף היא כדעת רבי עקיבא].

דף ד'

"כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ"

לדעת רבי ישמעאל – האוכל בבת אחת, חלב של שור, וחלב של כבש, וחלב של עז, לוקה על כל אחד מהם מלקות ארבעים בפני עצמו.

ולדעת חכמים – האוכל בבת אחת, חלב של שור, וחלב של כבש, וחלב של עז, לוקה על כל האכילה הזו מלקות אחת של ארבעים, כי כל מה שאכל איסור אחד הוא.

ונאמרו בגמרא כמה ביאורים למחלוקתם.

ביאור א. כמה לוקים על לאו שבכללות.

לדעת רבי ישמעאל – בכל מקום שנאמר איסור אחד הכולל כמה דברים, [לעניין מלקות] נחשב הדבר כאילו נאמר איסור לכל אחד מהדברים בפני עצמו, ולכן, מאחר שפירטה כאן תורה, "כָּל חֵלֶב (א) שׁוֹר (ב) וְקֶשֶׁב (ג) וְעִז", הרי זה נחשב כאילו נאמר על כל אחד בפני עצמו "לא תאכליו", ולכן לוקה על כל אחד מהם כאיסור בפני עצמו.

ולדעת חכמים – בכל מקום שנאמר איסור אחד, אף על פי שפירשה תורה שהוא כולל כמה דברים, אין הם נחשבים כאיסורים שונים, אלא הכל איסור אחד, ולכן אף שפירטה תורה, "כָּל חֵלֶב (א) שׁוֹר (ב) וְקֶשֶׁב (ג) וְעִז", מאחר שעל כלם נאמר בפעם אחת "לא תאכליו", כולם איסור אחד הוא, ואין לוקה על כולם אלא מלקות אחת.

אולם ביאור זה נדחה בגמרא, כי לדברי הכל, בשאר מקומות, הכל מודים, שבכל מקום שנאמר איסור אחד, אף על פי שפירשה תורה שהוא כולל כמה דברים, אין הם נחשבים כאיסורים שונים, אלא הכל איסור אחד, ורק לעניין חלב נחלק רבי ישמעאל, כי לדעתו יש כאן ריבוי בכתוב, ללמד חיוב לחלב של כל מין בפני עצמו, כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

ביאור ב-ג-ד. האם הכתוב "שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעִז" מיותר [בכל אופן. או מחמת העניין. או מחמת שנצרך לדבר אחר].

לדעת רבי ישמעאל – אף שבשאר מקומות שנאמר איסור אחד הכולל כמה דברים, הכל נחשב איסור אחד, כאן

מסכת כריתות פרק ראשון **ורבי עקיבא אומר, שחטאת באה על חטא, אף בלא מעשה כלל**, ולכן אפילו מגדף בשוגג או ידעוני בשוגג חייב חטאת. ומשנתנו המחייבת חטאת, את המגדף ואת בעל אוב, היא כדעת רבי עקיבא, והטעם שלא מנה רבי עקיבא גם ידעוני עם שאר חייבי כריתות, כי לא מנה אלא עד כמה חטאות יוכל אדם להגיע בבת אחת, ומאחר שכבר מנה שם חטאת אחת משום בעל אוב, שוב לא יביא חטאת נוספת משום ידעוני, שהחוטא באוב וידעוני כאחד, אינו מביא על שניהם אלא חטאת אחת, משום ששניהם בלאו אחד נאמרו כפי שנתבאר לעיל, והזכיר אוב ולא ידעוני כי אוב נזכר בתורה תחילה.

דעת ריש לקיש:

חכמים אומרים, שאין חטאת באה, אלא על עבירה שיש בה מעשה גמור, [ולכן המשתחוה לעבודה זרה בשוגג, פטור מחטאת, שאין כאן אלא כפיפת קומה. וכן המעלה אוב בשוגג, על ידי הקשת זרועות, פטור מחטאת. וכל שכן שעל חטא ידעוני, שאין בו מעשה כלל, פטור מחטאת].

ומעלה באוב שחייבו עליו חכמים חטאת,

- **לדברי עולא הוא המקטיר לשד הממונה על העלאת האוב**, שבכך מעלה אותו במעשה גמור של חטא, [ורבא דחה דבריו, כי מקטיר לשד עובד עבודה זרה הוא].

- **ולדברי רבא הוא המקטיר לחבר שדים למקום אחד**, שאינו מקטיר לשם אלהות, אלא שבפעולה ההקטרה נעשה הכישוף לחבר השדים לכאן, וזה המחבר שדים למקום אחד קראה תורה בעל אוב, [אבל המחבר בעלי חיים למקום אחד, [בין גדולים, בין קטנים, ואפילו נחשים ועקרבים שאוסף אותם למדבר שלא יהיו בישוב], הוא הנקרא בתורה "חֹבֵר חֶבֶר", שאינו בסקילה אלא בלאו בלבד, [כשאוסף אותם כשאינם רודפים אחריו ואין כאן פיקוח נפש], ואין בו חטאת].

ורבי עקיבא אומר, שחטאת באה גם על עבירה שיש בה מעשה קל, ובכלל זה עקימת שפתים, [ולכן מגדף חייב חטאת על עקימת שפתים], וכן **כפיפת קומה**, [ולכן משתחוה לעבודה זרה בשוגג חייב חטאת], **וכן הקשת זרועות**, [ולכן בעל אוב חייב חטאת, על שמקיש בזרועותיו]. [ומשנתנו המחייבת את המגדף היא כדעת רבי עקיבא]. **אבל חטא בלא מעשה כלל, אין חייבים עליו חטאת**, [ולכן ידעוני אין בו חטאת משום שאין בו שום

בעלמא דמחייב על פי דבורן לחוד, עקימת שפתיו הוי מעשה. [תוס'].

שכשם שלעניין שבת, דין כל בהמה חיה ועוף כשור, שאסור לעשות בהם מלאכה, כך לעניין חלב, יהיה דין כל בהמה חיה ועוף כשור, ויהיו גם חלבי כל בעלי חיים אסורים.

ואם היה כתוב רק "קֶשֶׁב", היה מקום לומר, שרק חלב של כבש אסור, שכן מצינו חומרא יתירה בכבשים, שאלייתם קרבה למזבח, ואם כן הוא הדין לעניין איסור חלב, יתכן שלא נאמר אלא בכבשים, ולא בשוורים ועיזים. ולכן נאמר גם "שור ... וְעִז", ללמד, שגם חלב שור ועז אסורים, ואין כאן כתוב מיותר, ללמד שחלב כל מין אסור בפני עצמו.

ואם היה כתוב רק "עִז" היה מקום לומר שרק חלב של עז אסור, שכן מצינו חומרא יתירה בעיזים, שהם בלבד קרבים לחטאת עבודה זרה, ואם כן הוא הדין לעניין איסור חלב, יתכן שלא נאמר אלא בעיזים ולא בשוורים ובכבשים. ולכן נאמר גם "שור וְקֶשֶׁב", ללמד, שגם חלב שור וכבש אסורים, ואין כאן כתוב מיותר, ללמד שחלב כל מין אסור בפני עצמו.

ואפילו אם היה כתוב "קֶשֶׁב וְעִז", לא היינו למדים שגם חלב שור אסור [ונמצא שהכתוב "שור" מיותר, ללמד חיוב לכל אחד בפני עצמו], כי היה מקום לומר, שדווקא חלב כבש ועז אסור, שכן מצינו דין אחר שאמור רק בהם, והוא, שהם כשרים לפסח², ואם כן הוא הדין לעניין חלב, שאינו אסור אלא בהם, ולכן נאמר גם "שור", ללמד שגם חלב שור אסור, ואין כאן כתוב מיותר ללמד שחלב כל מין אסור בפני עצמו.

וכמו כן אם היה כתוב "שור" וְעִז, לא היינו למדים שגם חלב כבש אסור, [ונמצא שהכתוב "וְקֶשֶׁב" מיותר, ללמד חיוב לכל אחד בפני עצמו], כי היה מקום לומר, שדווקא חלב שור ועז אסור, שכן מצינו דין אחר שאמור רק בהם, והוא שהם כשרים לחטאת עבודה זרה [פר לציבור ועז ליחיד], ואם כן הוא הדין לעניין חלב, שאינו אסור אלא בהם, ולכן נאמר גם "וְקֶשֶׁב", ללמד, שגם חלב

האמור בדברות אחרונות, "וַיִּזְכֹּר הַשִּׁבְעִי שֶׁבֶת לַח' אֶלְקִידָה לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה אֲתָה וּבְנֶךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְשׁוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ וְכָל בְּהֵמַתְּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עִבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ כְּמוֹדֶךָ".

² הוא הדין דהוי מצי למימר שנתרבו אצל תמיד. [שיטמ"ק בשם הרא"ש]. ואינו מובן דהא בתמיד כתיב, "כבשים בני שנה", ומהיכא תיתי נימא דעזים כשרים לתמיד, וצ"ע. [הגהות חשק שלמה על שיטמ"ק]. ועי' גם בסוף המסכת גבי מעשה דיששכר איש כפר ברקאי.

הדבר שונה, כי ללמד על כך שהחלב אסור, די היה לכתוב, "כָּל חֶלֶב" [] לא תאכלו", וכבר היינו יודעים שחלב שור וחלב כבש וחלב עז אסורים, ומעתה כשפירטה תורה בפירוש, "כָּל חֶלֶב" שור וְקֶשֶׁב וְעִז, לא תאכלו", באה ללמד, שכל אחד מהם נחשב כאיסור בפני עצמו.

ולדעת חכמים – אין כאן שום ריבוי, כי יש טעם למה פירטה תורה, "כָּל חֶלֶב" שור וְקֶשֶׁב וְעִז, לא תאכלו", [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], ואם כן אינם מיותרים ללמד על כך שכל אחד נחשב איסור בפני עצמו.

ביאור ב' <

- נתבאר, שלדעת רבי ישמעאל, די היה לכתוב, "כָּל חֶלֶב" לא תאכלו", כדי ללמד שחלב בהמה אסור, ואם כן כשנאמר גם "כָּל חֶלֶב" שור וְקֶשֶׁב וְעִז, לא תאכלו", הרי זה ללמד, שכל אחד איסור בפני עצמו.

אולם לכאורה דבריו דחויים, ודברי חכמים צודקים, כי אם היה כתוב רק "כָּל חֶלֶב" [] לא תאכלו", היה מקום לומר, שגם חלב חיה אסור, ואם כן על כרחך היה צריך לכתוב "שור וְקֶשֶׁב וְעִז", ללמד, שרק חלב בהמה אסור, וחלב חיה מותר.

- ולכן אמרו, שבאמת מודה רבי ישמעאל, שלא היה די לכתוב "כָּל חֶלֶב" [] לא תאכלו", כי אז היינו למדים, שגם חלב חיה אסור, אבל די היה לכתוב בהמה אחת, כלומר או "כָּל חֶלֶב" שור [] לא תאכלו" או "כָּל חֶלֶב" קֶשֶׁב [] לא תאכלו" או "כָּל חֶלֶב" [] עִז לא תאכלו", ומזה היינו למדים, שרק חלב בהמות, כדוגמת הבהמה הכתובה, אסור, אבל חלב חיה מותר, ומתוך שלא נכתבה רק בהמה אחת, אלא כל שלושת הבהמות, למד רבי ישמעאל, שבא הדבר ללמד, שכל חלב הוא איסור בפני עצמו.

אולם אם כן הוא טעמו של רבי ישמעאל, גם טעם זה דחוי הוא, ודברי חכמים צודקים, כי על כרחך לא די היה לכתוב רק בהמה אחת או שתיים, ועל כרחך היה צריך לכתוב את כל שלושת הבהמות.

כי אם היה כתוב רק "שור", היה מקום ללמוד בגזרה שווה, משור האמור בשבת "ששת ימים תַעֲשֶׂה מַעֲשֵׂיךָ וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ וְיִנְפֹּשׁ בֶּן אִמְתְּךָ וְחֲמֹרְךָ"^א,

^א כן מבואר בפירוש רש"י. אולם לכאורה יש להביא גם את הכתוב הזה,

כבש אסור, ואין כאן כתוב מיותר, ללמד שחלב כל מין אסור בפני עצמו.

וכמו כן אם היה כתוב "שור וקֶשֶׁב" [], לא היינו למדים שגם חלב עז אסור, [ונמצא שהכתוב "וְעֵז" מיותר, ללמד חיוב לכל אחד בפני עצמו], כי היה מקום לומר, שדווקא חלב שור וכבש אסור, שכן מצינו שהם מרובים באיזה דבר להקרב [שור מרובה בנסכים וכבש מרובה באלה], ואם כן הוא הדין לעניין חלב, שאינו אסור אלא בהם, ולכן נאמר גם "וְעֵז", ללמד, שגם חלב עז אסור, ואין כאן כתוב מיותר, ללמד שחלב כל מין אסור בפני עצמו.

ואם כן מבואר שאין כאן כתוב מיותר, ללמוד ממנו שחלב של כל מין בהמה אסור בפני עצמו.

ביאור ג' <

- ולמסקנה, טעמו של רבי ישמעאל הוא כפי שנתבאר בתחילה, שדי היה לכתוב "כָּל חֵלֶב" [] לא תאכלו, וכבר היינו יודעים שחלב כל הבהמות אסור, ואין להקשות, אם כן היינו למדים שכמו כן גם חלב החיות אסור, כי מתוך העניין יש ללמוד, שאינו מדבר בחיות אלא בבהמות בלבד, שכן נאמר בעניין החלב האסור "כִּי כָּל אֲכָל חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לַה' וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֲכָלָת מַעֲמִיקָה", והכתוב הזה מדבר בקדשים, וקדשים אינם נוהגים בחיות אלא בבהמות, ואם כן מאחר שדי היה לכתוב "כָּל חֵלֶב" [] לא תאכלו, כשכתבה תורה "כָּל חֵלֶב" [שור וקֶשֶׁב וְעֵז] לא תאכלו, לימדה, שכל מין בהמה הוא אסור בפני עצמו.

אולם חכמים חולקים על כך, ואומרים, שאין ללמוד מתוך העניין שאין האיסור אלא בבהמות ולא בחיות, כי הכתוב הזה המדבר בקדשים שהם בהמות נאמר לעניין העונש הניתן לאוכל חלב, אבל הכתוב האוסר את החלב אינו בקדשים, ואם כן היה כתוב רק "כָּל חֵלֶב" [] לא תאכלו, היה מקום לומר שגם חלב חיה אסור, [אלא שאין בו כרת], ואם כן הכתוב "כָּל חֵלֶב" [שור וקֶשֶׁב וְעֵז] לא תאכלו, נצרך, ללמד שאין האיסור אלא בבהמות, ואינו מיותר ללמד חיוב לכל מין בהמה בפני עצמה.

ביאור ד' <

- אי נמי, מודים חכמים לרבי ישמעאל, שדי היה לכתוב "כָּל חֵלֶב" [] לא תאכלו, וכבר היינו למדים מתוך העניין שאין הכתוב מדבר אלא בבהמות ולא בחיות, ואם כן הכתוב "כָּל חֵלֶב" [שור וקֶשֶׁב וְעֵז] לא תאכלו אינו נצרך

ללמד על כך שאין איסור חלב אלא בבהמות ולא בחיות. אלא שלדעתם, לא בא הריבוי הזה ללמד על כך שחלב של כל מין הוא איסור בפני עצמו, אלא ללמד דין אחר, והוא, שהחלב האסור הוא רק זה שנקרא חלב בכל הבהמות הללו, להוציא אליה, שאינה קרויה חלב אלא בכבש, ולכן היא מותרת. [ורבי ישמעאל למד מהריבוי "שור וקֶשֶׁב וְעֵז" את שני הדינים הללו, כי ללמד על כך שלא נאסרה אליה די היה לכתוב "שור וקֶשֶׁב"].

ואמר רבי חנינא, שלא נחלק רבי ישמעאל עם חכמים אלא לעניין מלקות, [כשאכל חלב של כמה מיני בהמות במזיד], אבל מודה הוא, שמי שאכל חלב של כמה מיני בהמות בשוגג, אינו מביא אלא חטאת אחת, כי אין חילוק חטאות, אלא כשנאמר לא תעשה בפירוש, לכל איסור ואיסור.

למה מנה הכתוב אימורים בשור ואימורים בכבש ואימורים בעז בכור תמים של בהמה טהורה קרב למזבח, בין שהוא בכור שור, ובין שהוא בכור כבש, ובין שהוא בכור עז, שנאמר, "אֶדְּבֹר שֹׁר אוֹ בְּכוֹר קֶשֶׁב אוֹ בְּכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֶדֶשׁ הֵם אֵת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֵת חֲלֶבָם תִּקְטִיר אִשָּׁה לָרִיחַ נִיחֹחַ לַה'".

והוצרכה תורה לפרט את הדין הזה בכל שלושת המינים הללו, ולא היה די לכתוב את הדין הזה באחד מהם, או בשנים מהם, וללמוד בבניין אב שכן הדין באלו שלא פורטו, כי זה שלא היה כתוב, היה מקום לומר שאינו קרב.

- שכן אם היה כתוב דין זה רק בבכור שור, היה מקום לומר שרק בו נאמר דין זה, שכן מצינו בדברים אחרים, שהקרבן שור מרובה מהקרבן שאר מינים, שנסיכי השור חצי ההין ונסיכי כבש ועז רביעית ההין.

- ואם היה כתוב דין זה רק בבכור כבש, היה מקום לומר, שרק בו נאמר דין זה, שכן מצינו בדברים אחרים, שהקרבן כבש מרובה מהקרבן שאר מינים, שאלית הכבש קרבה עם האימורים, ואלית שור ועז אינה קרבה.

- ואם היה כתוב דין זה רק בבכור עז, היה מקום לומר, שרק בו נאמר דין זה, שכן מצינו בדברים אחרים, שהקרבן עז מרובה מהקרבן שאר מינים, שעל חטא עבודה זרה של יחיד מקריבים עז, ולא שור או כבש.

- וכמו כן אם היה כתוב דין זה גם בבכור כבש וגם בבכור עז, היה מקום לומר, שרק בהם נאמר דין זה, שכן מצינו בדברים אחרים, שהקרבנים מרובה מהקרבן שור, שכבש ועז קרבים לפסח, ושור אינו קרב לפסח.

- ואם היה כתוב דין זה גם בבכור שור וגם בבכור עז, היה מקום לומר שרק בהם נאמר דין זה, שכן מצינו בדברים אחרים שהקרבנים מרובה מהקרבן כבש, ששור ועז קרבים לקרבן עבודה זרה של ציבור, [פר

לעולה ושעיר לחטאת], וכבש אינו קרב לכך.

- ואם היה כתוב דין זה גם בבכור שור וגם בבכור כבש, היה מקום לומר, שרק בהם נאמר דין זה, שכן מצינו בדברים אחרים שהקרבנות מרובה מהקרבנות כבש, ששור נסכים מרובים משל עז, [נסכים השור חצי ההין ונסכים עז רביעית ההין], וכבש אמוריו מרובים משל עז, [שאלית הכבש קרבה ולא אליית העז].

שתי חטאות על אכילת [כשני זית] חלב

כבר נתבאר בדף ג' שהכתוב "וְעֵשָׂה מֵאֶחָת מִהֶנָּה", מלמד, שפעמים מתחייב אדם כמה חטאות מחמת איסור אחד. ומבואר בברייתא, שיש שני אופנים שבהם יתחייב אדם כמה חטאות מחמת אכילת [כשני זיתים] חלב.

א. האופן הראשון הוא, כשאכל שם אחד של חלב בשתי העלמות, כלומר שאכל בשגגה כזית אחד של חלב, ולאחר מכן נודע שאכל חלב, ונתחייב קרבן, ושוב אכל פעם אחת בשגגה כזית אחד של חלב, שמאחר שבכל פעם היתה השגגה מחמת שלא ידע באותה פעם שאוכל חלב, ובכל פעם נודע לו שטעה, וכל טעות היא בפני עצמה, דין פשוט הוא שמביא חטאת על כל אכילה בפני עצמה, **שכן העלמות מחלקות את האכילות, להתחייב על כל אחת קרבן בפני עצמו^א.**

ב. והאופן השני הוא, כשאכל שתי שמות של חלב בהעלם אחת, ועניין זה נאמר בו בגמרא כמה ביאורים. **- מתחילה אמר רב חסדא, שהכוונה למי שאכל חלב של נותר, שבאכילה זו חטא גם באכילת חלב, וגם באכילת נותר,** ולכן מביא שתי חטאות.

אולם רמי בר חמא הקשה על דבריו, שכן אם אנו מונים את חיובי חטאות מחמת דברים שאינם חלב, הרי חייב הוא על אכילה זו שלוש^ב חטאות, אחת משום אכילת חלב, ואחת משום אכילת נותר, ואחת משום אכילת קדשים, אלא ודאי אין למנות אלא חטאות מחמת אכילת חלב, ובאופן הזה שאמר רב חסדא, אינו מתחייב מחמת אכילת חלב אלא חטאת אחת, ואם כן לא לזה נתכוונה הברייתא. **- ולפיכך אמר רב ששת, שכוונת הברייתא, למי שאכל חלב של קדשים, וכדעת רבי יהודה, האומר, שהאוכל**

^א דכיון דנודע לו בינתים הרי הן שתי שגגות וחטאת בידיעה תלה רחמנא דכתיב או חודע אליו. [רש"י].

^ב העירוני שיש כאן שתי חטאות ואשם אחד כי על אכילת קדשים מביא אשם מעילות.

במזיד חלב של קדשים, לוקה שתי מלקויות מחמת אכילת חלב, [ומלקות שלישית מחמת אכילת קדשים, כפי שיתבאר בעזה"י להלן], ולכאורה הוא הדין כשאכל בשוגג יביא שתי חטאות מחמת אכילת חלב וזהו האופן שיתחייב שתי חטאות על אכילה אחת של חלב [אחת משום חלב סתם ואחת משום חלב קדשים].

אולם במערבא צחקו [=מחייכו] **על דבריו אלו,** שכן אמר רבי אלעזר, שאף רבי יהודה, האומר, שיש שתי מלקות מחמת אכילת חלב של קדשים, מודה הוא, שאין בדבר אלא חטאת אחת^ג. [ומהטעם הזה לא העמדנו את הברייתא במי שאכל חלב שור וחלב כבש, וכדעת רבי ישמעאל, האומר, שהוא לוקה על כל אחת ואחת, כי גם רבי ישמעאל מודה, שאין הדבר מחלק לחטאות אלא למלקות בלבד].

- ולפיכך אמר ריש לקיש משום בר תאטוני, שכוונת הברייתא, למי שאכל בהעלם אחת, חלבים משני תמחויים, כגון כזית חלב צלוי, וכזית חלב מבושל, וכדעת רבי יהושע האומר שתמחויים מחלקים לחטאות [כפי שיתבאר בעזה"י בדף ט"ו].

אכל חלב של נבילה

האוכל במזיד חלב של נבילה, לוקה שתי מלקות של ארבעים, אחת משום שעבר על הכתוב "כֹּל חֶלֶב ... לֹא תֹאכְלוּ", ואחת משום שעבר על הכתוב "לֹא תֹאכְלוּ כֹל נְבִילָה".

אכל חלב של בהמת קדשים

דעת רבי יהודה.

האוכל במזיד, חלב של בהמת קדשים, לוקה שלוש מלקות של ארבעים, **כי יש בדבר שלושה איסורים, שנים משום אכילת חלב של קדשים, ואחד משום אכילת קדשים.** ואלו הם.

א. בעניין הקטרת חלבי קדשים נאמר, "חֲקֹת עֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם כָּל מִשְׁבְּתֵיכֶם כֹּל חֶלֶב וְכֹל דָּם לֹא תֹאכְלוּ", ומאחר שהעניין מדבר בקדשים, יש ללמוד, שגם איסור אכילת חלב האמור כאן, מדבר בחלב של קדשים.

ב. ונאמר איסור נוסף בעניין אכילת חלב, "וְיִדְבַּר אֶל בְּנֵי

^ג אף על פי, דלעיל אמר, כל מקום שיש שני לאוין וכתר אחת, חילוק חטאות ביניהן, היינו דוקא בשני דברים, כגון סך ומפטם, אבל בדבר אחד, לא אמר חילוק [לחטאות]. [תוס'].

תאכלו¹].

והסיבה שנאמר איסור הן בחולין והן בקדשים ולא די היה לומר איסור באחד מהם וילמד ממנו חבירו, כי אם היה נאמר האיסור רק בקדשים, היה מקום לומר, שרק חלב קדשים נאסר, כי קדשים חמורים הם בכמה דברים מחולין, אבל חלב חולין אינו אסור.

ואם היה נאמר האיסור רק בחולין, היה מקום לומר, שרק חלב חולין נאסר, אבל חלב קדשים, שהותר מכללו, שכן האליה של הכבש, אף שקרויה חלב, וקרבה למזבח, מכל מקום מותרת לאכילה, ואינה אסורה, הוא הדין לשאר חלבי קדשים שאינם אסורים. [וי"ג שהסיבה שהיה מקום לומר שחלב קדשים מותר הוא, כי בקדשים זריקת הדם מתירה את האסור, שכן בזריקת הדם נותר בשר הקדשים שמתחילה היה אסור, והיה מקום לומר, שכשהותר הבשר אחר זריקת הדם, הותרו גם החלבים].

מה למדנו מהיקש חלב ודם "חֲקַת עוֹלָם לְדִרְתֵּיכֶם

בְּכָל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם כָּל חֶלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ"

דעת רבי יהודה.

- **מתחילה אמרו, שהיקש זה מלמד, שכשם שהאוכל חלב קדשים לוקה שתי מלקות של ארבעים, משום איסור חלב קדשים, [ומלקות נוספת משום איסור קדשים], כך האוכל דם קדשים, לוקה שתי מלקות של ארבעים משום איסור דם קדשים** [ומלקות נוספת משום איסור קדשים].

אולם דחו זאת, כי אין צריך היקש ללמוד זאת, שכן, כשם שלעניין חלב קדשים, נאמרו שני כתובים לאוסרו, [נא] "חֲקַת עוֹלָם לְדִרְתֵּיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם כָּל חֶלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ". (ב) "דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ".] כך לעניין דם קדשים, נאמרו שני כתובים לאוסרו, [נא] "חֲקַת עוֹלָם לְדִרְתֵּיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם כָּל חֶלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ". (ב) "וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם לְעוֹף הַבְּהֵמָה"²].

- **ולמסקנה אמרו, שהיקש זה מלמד על כך, שכשם שהאוכל חלב קדשים לוקה מלקות שלישית, משום שנהנה מהקדש, כך האוכל דם קדשים לוקה מלקות שלישית, משום שנהנה מהקדש. והוצרך ההיקש ללמד**

¹ ולדעת רבי יהודה יש ללמוד מתוך העניין שאיסור זה נאמר בדם קדשים שכן נאמר בעניין "כי כל אכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה' ונקרתה הנפש האכלת מעמיה"².

² וי"ג "וְזָר לֹא יֹאכַל כִּי קִדָּשׁ הֵם".

מסכת כריתות פרק ראשון

יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ", וגם איסור זה אמור בעניין חלב קדשים, כי נאמר בעניין, "כי כל אכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה' ונקרתה הנפש האכלת מעמיה", ומאחר שבעניין העונש על האכילה הזו, הכתוב מדבר בחלב של קדשים, שנאמר, "... חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה'", יש ללמוד, שגם האיסור האמור באותו עניין, "כל חלב שור וקשב ועז לא תאכלו" מדבר בחלב של קדשים⁴.

ג. בעניין אכילת קדשים נאמר, "וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קִדָּשׁ"³, ומכאן שאסור לזר לאכול קדשים.

דעת חכמים.

האוכל במזיד, חלב של בהמת קדשים, אינו לוקה אלא שתי מלקות של ארבעים, כי אין בדבר אלא שני איסורים, אחד משום אכילת חלב של קדשים, [אות א' לעיל, "חֲקַת עוֹלָם לְדִרְתֵּיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם כָּל חֶלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ"], ואחד משום אכילת קדשים, [אות ג' לעיל, "וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קִדָּשׁ"]].

אבל הכתוב "כל חלב שור וקשב ועז לא תאכלו" [אות ב' לעיל], אינו מדבר בחלב של קדשים, אלא רק בחלב של חולין, ואף שנאמר בעניין, "כי כל אכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה' ונקרתה הנפש האכלת מעמיה", שמשמע מזה, שהכתוב מדבר בקדשים, אין ללמוד ממנו אלא שהעונש מדבר באוכל חלב של קדשים, אבל האיסור האמור בעניין, "כל חלב שור וקשב ועז לא תאכלו", אינו בחלב של קדשים, אלא בחלב של חולין.

למה נאמר איסור חלב גם בקדשים וגם בחולין

נתבאר, שלדעת חכמים, האוכל חלב, הן מבשר קדשים, והן מבשר חולין, אינו לוקה משום איסור חלב אלא מלקות אחת, שנאמר איסור בפני עצמו על אכילת חלב קדשים, [אות א' לעיל, "חֲקַת עוֹלָם לְדִרְתֵּיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם כָּל חֶלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ"], ונאמר איסור בפני עצמו על אכילת חלב חולין, [אות ב' לעיל, "כָּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֵז לֹא

⁴ ומכל מקום איסור זה מדבר גם בחלב של חולין, כי העונש האמור בעניין מדבר גם בחלב של חולין, כמו שאמר רבי יהודה בפרק אלו עוברין, "כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה'", אין לי אלא חלב תמימין, הראוי להיקרב, חלב בעלי מומין מניין, תלמוד לומר "כל חלב", חלב חולין מניין, תלמוד לומר "כי כל חלב". [ע"פ רש"י].

זאת, כי היה מקום לומר, שמאחר שהאוכל דם קדשים בשוגג אינו מביא על כך קרבן מעילה על שנהנה מקדשים, [מטעם המבואר במסכת חולין^א], כך האוכל דם קדשים במזיד, אינו לוקה על שנהנה מקדשים, ולכן הוצרך ההיקש הזה, ללמד, שהאוכל דם קדשים לוקה גם משום שנהנה מקדשים.

דעת חכמים.

נתבאר, שלדעת רבי יהודה, האוכל דם קדשים, לוקה שתי מלקות ארבעים, משום דם קדשים, ומלקות ארבעים שלישית משום קדשים.

אולם חכמים חולקים על כך, ואומרים, שהאוכל דם קדשים אינו לוקה אלא מלקות אחת, והיא משום דם קדשים, כי רק הכתוב "חֲקֹת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם כָּל חֵלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ", מדבר בדם קדשים, אבל הכתוב, "וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ" בכול מושבתיכם לעוף ולבהמה^ב, מדבר בדם חולין, [כמו שנתבאר לעניין חלב]. ואף משום שנהנה מהקדש אינו לוקה, כי ההיקש שהוקשו חלב ודם לא לעניין זה נאמר, אלא ללמד דבר אחר.

והוא, שכשם שהחלב שדינו חלוק מהבשר, [כחלב בהמות, שהחלב אסור והבשר מותר], אין לוקים עליו אלא כשאכלו ממנו לבדו שיעור שלם, ושאר הבשר אינו מצטרף להשלים את האיסור לשיעור כזית, כך הדם שדינו חלוק מהבשר, [כדם בעלי חיים אסורים, שאף שגם הדם וגם הבשר אסורים, אין האיסור שווה, שכן על הדם ענושים כרת, והבשר אסור בלא כרת], מאחר שהדם חלוק מהבשר, אינו מצטרף עמו להשלים את השיעור, ואין חייבים אלא כשאכלו כזית שלם מהבשר לבדו, או כזית שלם מהדם לבדו. אבל דם שאינו חלוק מבשר, [כדם שרצים, שאסור הוא כבשר שרצים, ואיסורם שווה], מצטרף עם הבשר, והאוכל כזית שחלקו בשר השרץ וחלקו דם השרץ, הרי זה לוקה.

ומההיקש הנ"ל למדנו, שבשר השרץ ודמו מצטרפים לכזית לעניין איסור אכילה, אבל לעניין טומאה, יש ללמוד מכתוב אחר, שבשר השרץ ודמו מצטרפים לשיעור

עדשה, לטמא, הוא הכתוב "וְזֶה לָכֶם הַטֵּמֵא"^ב. ואמר רבינא שבשר הנחש ודמו אף שאינם כשרצים שכן אינם מטמאים מכל מקום מאחר ששווים הם לעניין איסור אכילה מצטרפים הם לעניין זה והאוכל כזית שחלקו בשר הנחש וחלקו דם הנחש, הרי זה לוקה.

שלוש כריתות האמורות בדם

שלוש פעמים נאמר בתורה, שהאוכל דם ענוש כרת.

א. בפרשת צו [ז' כ"ז] בעניין איסור אכילת דם, נאמר, "כָּל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל כָּל דָּם וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיק"^א.

- ומכאן למדנו שהאוכל דם חולין ענוש כרת.

ב. בפרשת אחרי מות [י"ז י'] בעניין מקריב קדשים בחוץ נאמר, "וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל דָּם וְנִתְּתִי כֹנֵן בְּנֶפֶשׁ הָאִתְּלֶת אֶת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקִּרְבִּי עִמָּה"^ב.

- ומכאן למדנו שהאוכל דם קדשים ענוש כרת.

ג. בפרשת אחרי מות [י"ז י"ד] בעניין כיסוי הדם נאמר, "כִּי נֶפֶשׁ כָּל בֶּשֶׂר דָּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא וְאָמַר לִבִּי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל בֶּשֶׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל בֶּשֶׂר דָּמוֹ הוּא כָּל אֲכָלְיוֹ יִכְרַת"^ג.

- ומתחילה אמר רבא, שמכאן למד רבי יהודה, שהאוכל דם התמצית^ד ענוש כרת.

אולם הקשו על דבריו, אם כן מה חכמים לומדים מהכתוב הזה, הלא הם פוטרים את האוכל דם התמצית.

ועוד, הלא רבי יהודה למד עונש כרת בדם חולין ובדם התמצית מריבוי הכתוב "כָּל דָּם"^ה, ולא מהכתוב הזה.

- ולכן אמר רבא, שמהכתוב הזה למדו חכמים, שהאוכל דם כיסוי ענוש כרת, שהיה מקום לומר^ו, שדם חיה ועוף ששחטם וכיסה דמם, ככתוב, "וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יִצוּד יִצִּיד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשִׁפְףֵהוּ אֶת דָּמוֹ וְכִסְהוּ בְּעֶפְרָה"^ז, מעתה אחר שכיסה את הדם, הדם הזה בטל בעפר, והאוכלו נחשב כאוכל עפר, ולא כאוכל דם, ולכך נאמר הכתוב הזה בעניין כיסוי הדם "כָּל אֲכָלְיוֹ יִכְרַת"^ח, ללמד, שאף אחר כיסוי הדם, דם הוא,

^א דאי ללמוד לשרץ גופיה, הא כתיב אלה הטמאים לכם. [רש"י].

^ב הדם המתמצה שאין הנפש יוצאה בו.

^ג כן פירש רש"י. והתוס' כתבו, איצטריך קרא, דלא נימא לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים, דמשמע הא אין נשפך אין חייבין עליו, קא משמע לן.

^א שנאמר בדם, "כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאִנִּי נִתְּתִיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נִפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בְּנֶפֶשׁ יִכְפֹּר"^א, למדנו שהדם נתון על המזבח לכפרה בלבד, ולא שיהא נחשב של גבוה להיות בו מעילה. [בקיזור למסכת חולין].

והאוכלו ענוש כרת^א.

חמישה לאוים האמורים בדם

חמש פעמים הזהירה תורה שלא לאכול דם.

א. בסוף פרשת חטאת [ויקרא ג' י"ז] נאמר, "חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֵי־בְתִיכֶם כֹּל חֶלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ".

ב. בפרשת צו [ויקרא ז' כ"ו] נאמר "וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֵי־בְתִיכֶם לְעוֹף וְלַבְּהֵמָה".

ג. בעניין כיסוי הדם [ויקרא י"ז י"ד] נאמר "כִּי נֶפֶשׁ כָּל בֶּשָׂר דָּמוֹ בְּנַפְשׁוֹ הוּא וְאָמַר לְבָנִי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל בֶּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל בֶּשָׂר דָּמוֹ הוּא כָּל אֲכָלְיוֹ יִכָּרֵת"^ב.

ד. בפרשת ראה [דברים י"ב ט"ז] נאמר "רַק הָדָם לֹא תֹאכְלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם".

ה. בפרשת ראה [דברים י"ג כ"ד] נאמר "לֹא תֹאכְלֶנּוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם"^ג.

וביאר רבא, שהסיבה שנאמרו בדבר זה חמש אזהרות, היא, **לאסור חמישה דמים אלו**. (א) דם חולין. (ב) דם קדשים. (ג) דם כיסוי. (ד) דם איברים. (ה) דם התמצית.

אכל מעשר שני של דגן תירוש ויצהר חוץ לירושלים

האוכל מעשר שני חוץ לירושלים, עובר בעשה ולא תעשה.

עשה, שנאמר, "וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשָׁכֹן שְׁמוֹ שָׁם מִעֵשֶׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֶת בָּקָרְךָ וְצֹאנְךָ לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כֹּל הַיָּמִים".

לא תעשה, שנאמר, "לֹא תוֹכַל לֶאֱכֹל בְּשַׁעֲרֶיךָ מִעֵשֶׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֶת בָּקָרְךָ וְצֹאנְךָ וְכָל נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדָּר וְנִבְתִּיד וְתִרְוַמַת יָדְךָ".

ואמר רבי אילא, שמאחר שהעניין מדבר בכל מה שמפורט

^א ולרבי יהודה, חד קרא לקדשים ודם התמצית, וחד קרא לדם חולין, וחד קרא לדם כסוי, וברייטא דקתני דם חולין ודם התמצית מנין, לאו דוקא, דליחוי תריווייהו מחד קרא דכל. [תוס'].

^ב ומה שנאמר שם בפרשת אחרי מות בכתובים הקודמים [ויקרא י"ז י"ב] "עַל כֵּן אָמַרְתִּי לְבָנִי יִשְׂרָאֵל כֹּל נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא תֹאכַל דָּם וְהָגַר הָגַר בְּתוֹכְכֶם לֹא יֹאכַל דָּם" בא להזהיר גדולים על הקטנים. [רש"י].

^ג ומה שנאמרו שם עוד בכתובים הסמוכים לכתוב זה לפנינו ולאחריו "רַק חֹזֶק לְבָלְתִּי אֶכֶל דָּם כִּי דָם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשָׂר. לֹא תֹאכְלֶנּוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם. לֹא תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ כִּי תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי ה'", הכתוב הראשון מדבר באיסור אבר מן החי, והכתוב האחרון מדבר באיסור בשר בחלב. ומה שנאמר עוד בפרשת ראה [דברים ט"ו כ"ג] "רַק אֶת דָּמוֹ לֹא תֹאכַל עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם", מדבר באיסור חלב פסולי המוקדשים. [רש"י].

לכתוב האחרון^ד, די היה לכתוב בו, "לא תוכל [לאוכלם] בְּשַׁעֲרֶיךָ", ולא היה צריך לחזור ולפרט, "מִעֵשֶׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ", ומתוך כך שפירטה תורה, "מִעֵשֶׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ", הרי זה מלמד, שכל אחד איסור בפני עצמו, והאוכל חוץ לירושלים מעשר שני של דגן ומעשר שני של תירוש ומעשר שני של יצהר, **לוקה שלוש מלקות של ארבעים**. [ואין זה כשאר לאו שבכללות שהיה צורך לפרט את כל מה שמפורט בו ואין בו כתוב מיותר ולכן אין לוקים בו על כל דבר בפני עצמו].

דף ה'

אכל לחם וקלי וכרמל מן החדש לפני העומר

האוכל מתבואה חדשה לפני העומר, לוקה, שנאמר, "וְלֶחֶם [=לחם ממש שטחן התבואה ולשה ואפאה] וְקָלִי [=שייבש הגרגירים בתנור ואוכלם כמו שהם] וְכֶרֶמֶל [=שאוכל הגרגירים כמו שגדלו] לֹא תֹאכְלוּ [מתבואה חדשה] עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה [של ששה עשר בניסן] עַד הִבִּיאֲכֶם אֶת קֶרְבֶּן אֱלֹהֵיכֶם [=קרבן העומר] חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֵי־בְתִיכֶם".

ואמר רבי יצחק, שללמד שכל הדברים הללו אסורים בחדש, די היה לכתוב "וְלֶחֶם" וְכֶרֶמֶל לֹא תֹאכְלוּ...^א, **ולא היה צריך לכתוב "וְלֶחֶם וְקָלִי" וְכֶרֶמֶל לֹא תֹאכְלוּ** כי איסור קלי יש ללומדו בבניין אב מהצד השווה של לחם וכרמל, [שכן אם תאמר שאין ללמוד קלי מלחם, משום שלחם חמור הוא, שיש בו חיוב חלה, כרמל יוכיח, שאין בו חומרא זו, ובכל זאת נאסר בחדש. ואם תאמר שאין ללמוד קלי מכרמל, כי כרמל חמור יותר, שלא נשתנה מברייתו כלל, לחם יוכיח, שנשתנה מברייתו הרבה, ובכל זאת נאסר בחדש], **ומאחר שנאמר גם "וְקָלִי", הרי זה בא ללמד, שיש בו איסור בפני עצמו, שאם אוכל קלי ודבר נוסף, לוקה על כל אחד בפני עצמו. ומתוך שנאמר הכתוב "וְקָלִי" בין "וְלֶחֶם וְכֶרֶמֶל", הרי זה מלמד, שעם כל אחד מהם הוא נחשב כאיסור נוסף, כלומר כל אחד מהם הוא איסור בפני עצמו, ומכאן שהאוכל לחם וקלי וכרמל מן החדש, הרי זה לוקה שלוש מלקות של ארבעים**.

נתבאר שמהכתוב "וְלֶחֶם וְקָלִי וְכֶרֶמֶל..." רק הכתוב "וְקָלִי",

^ד דכתיב לעיל מיניה "עולתיכם וזבחיכם מעשרתיכם..." [רש"י].

נחשב כייתור, ללמוד ממנו איסור לכל אחד, אבל שאר הדברים אינם יתרים,

- כי אם היה כתוב רק "וְקָלִים" לא היינו למדים ממנו שגם קלי וכרמל אסורים בחדש כי היה מקום לומר שרק לחם שהוא חמור שנתחייב בחלה אסור בחדש אבל דברים שאינם חייבים בחלה אינם אסורים בחדש.

- ואם היה כתוב רק "וְקָלִים", לא היינו למדים ממנו שגם לחם וכרמל אסורים בחדש, כי היה מקום לומר, שאין ללמוד לחם מקלי, כי הקלי לא נשתנה לגמרי מבריייתו, ולכן נאסר, מה שאין כן לחם. וכן אין ללמוד כרמל מקלי, שכן קלי חמור הוא, שנתרבה במנחת העומר^א, מה שאין כן כרמל, שאינו קרב לשום מנחה.

- ואם היה כתוב רק "וְכַרְמֵל", לא היינו למדים ממנו שגם לחם וקלי אסורים בחדש, כי היה מקום לומר שרק כרמל, שהוא תבואה כברייתא ממשי, אסור בחדש, אבל שאר דברים אינם אסורים בחדש.

- וכמו כן אם היה כתוב "וְקָלִים וְכַרְמֵל" לא היינו למדים ממנו שגם כרמל אסור בחדש, כי היה מקום לומר שרק לחם וקלי, שקרבים למנחות [קלי למנחת העומר ולחם ללחם הפנים ושתי הלחם], אסורים בחדש, אבל כרמל אינו אסור בחדש.

- וכמו כן אם היה כתוב "וְקָלִים וְכַרְמֵל", לא היינו למדים ממנו שגם לחם אסור בחדש, כי היה מקום לומר שרק קלי וכרמל, שלא נשתנו לגמרי מבריייתם, אסורים בחדש, אבל לחם שנשתנה מבריייתו אינו אסור בחדש.

- אבל אם היה כתוב "וְקָלִים וְכַרְמֵל" היינו למדים ממנו גם קלי כפי שנתבאר לעיל.

לעולם אל תהי גזירה שווה קלה בעיניך

א. [האוכל פיגול חייב כרת]

אמר רבי ינאי: לעולם אל תהי גזירה שווה קלה בעיניך, שהרי פיגול שהאוכלו ענוש כרת, **אחד מגופי תורה הוא, ולא לימד הכתוב עונשו אלא מגזירה שוה.**

שנאמר בעניין אכילת פיגול, "וְאִם הָאָכַל יֵאָכֵל מִבֶּשֶׂר זָבַח שְׁלָמִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצָה הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב לוֹ פְּגוּל יִהְיֶה וְהִנֵּנִי הָאֲכָלָת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָה תִּשָּׂא", וכן נאמר בעניין אכילת נותר "וְאִכְלֵוּ עֲוֹנוֹ יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ ה' חָלַל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיקָה", והרי זה מלמד שכשם שהאוכל נותר בכרת כך **האוכל פיגול בכרת.**

^א דכתיב "אביב קלוי באש". ואף על גב דבההוא קרא כתיב כרמל, לא הוכשר אלא על ידי האור, כדאמרין במנחות, אבוב של קליות היה שם, מנוקב ככברה, שיהא האור שולט בכולו, ולשון כרמל רך ומל רך שנמלל. [רש"י].

ב. [האוכל נותר חייב כרת]

אמר רבי סימאי: לעולם אל תהי גזירה שווה קלה בעיניך, שהרי נותר שהאוכלו ענוש כרת, **אחד מגופי תורה, ולא לימד הכתוב אלא מגזירה שוה.**

שכן הכתוב הנ"ל האמור בעניין אכילת נותר שעונשו כרת, "וְאִכְלֵוּ עֲוֹנוֹ יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ ה' חָלַל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיקָה", לא מפורש בו שהוא מדבר באכילת נותר, ורק על ידי גזרה שווה למדנו שכונת הכתוב הזה לאכילת נותר.

שנאמר בכתוב הזה, "כִּי אֶת קֹדֶשׁ ה' חָלַל", וכן נאמר בקרבנות המילואים, "וְשִׁרְפֹתָ אֶת הַנֹּתֵר בָּאֵשׁ לֹא יֵאָכֵל כִּי קֹדֶשׁ הוּא", ללמד, שכשם שהכתוב ההוא מדבר בנותר, כך כתוב זה, שנאמר בו כרת, מדבר בנותר.

ג. [הבא על בתו חייב שריפה]

אמר אביי: לעולם אל תהי גזירה שווה קלה בעיניך, שהרי בתו מאנוסתו שעונשה שריפה, **הן הן גופי תורה, ולא לימד זאת הכתוב אלא מגזירה שווה.**

שכן בעניין איסור הבא על בת בנו או בת בתו נאמר, "הִנֵּה", "[בת בְּנָד או בת בְּתָד לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ כִּי עֲרוֹתָהּ הִנֵּה]", וכן נאמר באיסור בא על בת אשתו, "הִנֵּה", "[עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּה לֹא תִגְלֶה אֶת בֵּת בְּנָה וְאֶת בֵּת בְּתָה לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ שְׂאֵרָה הִנֵּה זָמָה הוּא]", ללמד, שכל האמור באיסור בא על בת אשתו, אמור גם באיסור בא על בת בנו או בת בתו^ב.

ובעניין בא על בת אשתו נאמר "זָמָה", "[עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּה לֹא תִגְלֶה אֶת בֵּת בְּנָה וְאֶת בֵּת בְּתָה לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ שְׂאֵרָה הִנֵּה זָמָה הוּא]", ללמוד בגזרה שווה מהכתוב האמור בבא על חמותו, "זָמָה הוּא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהָן", שכשם שהבא על חמותו בשריפה, כך הבא על בת אשתו בשריפה, ומעתה הוא הדין לבא על בתו, שהוא בשריפה.

ד. [כמה דברים עונשם סקילה]

אמר רב אשי: אל תהי גזירה שווה קלה בעיניך, שהרי כל אלו שעונשם סקילה **הן הן גופי תורה, וברובם לא לימד זאת הכתוב, אלא מגזירה שווה.**

שכן בעבודה זרה, ובנערה המאורסה, ובחילול שבת, ובאוב, וידעוני, ובמגדף, מפורש בתורה שדינם בסקילה. אולם בשאר חייבי סקילה, אין הדבר מפורש, ולמד הוא בגזרה שווה, ברובם הדבר למד בגזרה שווה ממה שנאמר

^ב ומגז"ש זו נלמד איסור על בתו מאנוסתו [ומבת בנו ומבת בתו אין ללמוד בקל וחומר דאין מזהירין מן הדין].

מסכת כריתות פרק ראשון
באוב וידעוני "דמיהם בם", וכן נאמר בכל אחד מהדברים הבאים, "דמיהם בם", ללמד שכל אלו דינם בסקילה כאוב וידעוני, ואלו הם, הבא על אמו. והבא על אשת אביו. והבא על כלתו. והבא על הזכור. והבא על הבהמה. והאשה המביאה את הבהמה עליה. והנותן מזרעו למולך. והמקלל אביו ואמו. והמסית [את היחיד לעבוד עבודה זרה]. והמדיח [עיר הנידחת]. וכן סורר ומורה. [ומכשף שדינו בסקילה, למד מגזרה שווה אחרת, כמבאר בסנהדרין דף ס"ז].

פרשת שמן המשחה [שמות ל' כ"ב-ל"ג] וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. וְאַתָּה קַח לָךְ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מֵרָרָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְקִנְיָן בָּשָׂם מִחֲצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹתֵים וּקְנֵה בָשָׂם חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹתֵים. וְקִדְּהָ חֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּשָׂקֶל הַקֹּדֶשׁ וְשָׂמֶן זֵית הַיֵּי. וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ שָׂמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ רָקִחַ מִרְקָחַת מַעֲשֶׂה רָקִחַ שָׂמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יְהִי. וּמִשְׁחַת בּוֹ אֵת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת אֲרוֹן הָעֵדֻת. וְאֵת הַשְּׁלֶחַן וְאֵת כֶּל כֵּלָיו וְאֵת הַמִּנְרָה וְאֵת כָּלֶיהָ וְאֵת מִזְבֵּחַ הַקְטָרֶת. וְאֵת מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְאֵת כֶּל כֵּלָיו וְאֵת הַכִּיר וְאֵת כֵּנוֹ. וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם וְהָיוּ קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים כֹּל הַנִּגַּע בָּהֶם יִקְדָּשׁ. וְאֵת אֹהֲרֹן וְאֵת בְּנָיו תִּמְשַׁח וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם לְכַהֵן לִי. וְאַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹר לֵאמֹר שָׂמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יְהִי זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם. עַל בָּשֵׂר אָדָם לֹא יִיסָךְ וּבִמְתַּכְּנָתוֹ לֹא תַעֲשֶׂה כָּמֹהוּ קֹדֶשׁ הוּא קֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם. אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כָּמֹהוּ וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מַעֲמִיו.

פרשת קטורת הסמים [ויקרא ל' ל"ד-ל"ח] וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח לָךְ סָמִים נָטָף וְשִׁחֲלֹת וְחֻלְבָּנָה סָמִים וּלְבָנָה זָכָה בַד בְּבַד יְהִי. וְעָשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רָקִחַ מַעֲשֶׂה רֹקֶחַ מִמֶּלֶח טָהוֹר קֹדֶשׁ. וְשִׁחֲקֵתָ מִמֶּנָּה הַדֵּק וְנִתְּתָה מִמֶּנָּה לִפְנֵי הָעֵדֻת בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר אֲנֹעֵד לָךְ שָׁמָּה קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם. וְהַקְטַרְתָּ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמִתְּכַנְתָּהּ לֹא תַעֲשֶׂה לָכֶם קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָךְ לְחִי. אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כָּמוֹהָ לְהָרִיחַ בָּהּ וְנִכְרַת מַעֲמִיו.

לאיזה צורך אסור לפטם קטורת או שמן

בעניין פיטום הקטורת נאמר, "והקטרת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמִתְּכַנְתָּהּ לֹא תַעֲשֶׂה לָכֶם קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָךְ לְחִי" ומתוך שנאמר בכתוב "לֹא תַעֲשֶׂה לָכֶם", למדנו, שלא אסרה תורה לכל אדם לעשות קטורת כקטורת המקדש, אלא כשעושה זאת לצורך עצמו, כלומר כדי להריח בה, [והעושה כן חייב כרת, שנאמר, "אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כָּמוֹהָ לְהָרִיחַ בָּהּ וְנִכְרַת מַעֲמִיו"], אבל אם עושה זאת כדי להתלמד, או כדי למוסרה לציבור, הדבר מותר.

לג
ומתוך שנאמר בעניין פיטום השמן, "וּבְמִתְּכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשֶׂה" כמו שנאמר בעניין איסור פיטום הקטורת "בְּמִתְּכַנְתָּהּ לֹא תַעֲשֶׂה", הרי זה מלמד בגזרה שווה, שכשם שלא אסרה תורה לכל אדם לעשות קטורת כקטורת המקדש, אלא כשעושה זאת לצורך עצמו, כלומר כדי להריח בה, אבל אם עושה זאת כדי להתלמד, או כדי למוסרה לציבור, הדבר מותר, כך לא אסרה תורה לכל אדם לעשות שמן כשמן המשחה, אלא כשעושה זאת לצורך עצמו, כלומר כדי לסוך בו, [והעושה כן חייב כרת שנאמר "אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כָּמֹהוּ וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מַעֲמִיו"], אבל אם עושה זאת כדי להתלמד, או כדי למוסרו לציבור, הדבר מותר.

שמן שאסרה תורה לסוך ממנו

שמן המשחה שעשה משה, אסור לסוך בו, שנאמר, "עַל בָּשֵׂר אָדָם לֹא יִיסָךְ", והסך ממנו חייב כרת, שנאמר, "וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מַעֲמִיו". אבל הסך משמן שעשה אדם אחר לעצמו, כדוגמת שמן המשחה, אף שהעושה כן עשה איסור, וחייב על כך כרת, הסך מאותו שמן פטור, לפי שאין חייבים כרת אלא על סיכת שמן המשחה שעשה משה.

פיטום הקטורת או השמן לחצאים

נתבאר, שאסור לעשות קטורת לצורך הדיוט, כקטורת הסמים שקרבה במקדש, והעושה כן חייב כרת. ולדברי רבא, אין חילוק בדבר, בין כשעושה את הקטורת באותה כמות בדיוק כקטורת שקרבה במקדש, [שנוטל סממנים כסממני הקטורת, וכל אחד מהסממנים במשקל של אותו סממן מסממני הקטורת], ובין כשאינו עושה זאת באותו משקל של הקטורת, אבל יחס הסממנים הוא כיחס סממני הקטורת, [כגון שנוטל סממנים כסממני הקטורת, וכל אחד מהסממנים הוא במחצית משקל של אותו סממן מסממני הקטורת], שני האופנים הללו אסורים והעושה חייב כרת.

ודין זה למד מהריבוי, "וְהַקְטַרְתָּ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה", המלמד, שבכל אופן אין לעשות קטורת כקטורת המקדש^א.

וכמו כן נתבאר, שאסור לעשות שמן לצורך הדיוט, כשמן

^א ובדף ו' יתבאר בעזה"י שיש חולקים בדבר זה.

המשחה שעשה משה, והעושה כן חייב כרת.

ולדברי רבא, בדבר זה יש חילוק, שאין שהעושה חייב כרת, אלא כשעושה את השמן באותה כמות בדיוק כשמן המשחה שעשה משה, [שנוטל סממנים כסממני השמן, וכל אחד מהסממנים במשקל של אותו סממן מסממני השמן], אבל כשאינו עושה זאת באותו משקל של שמן המשחה, אף שיחס הסממנים הוא כיחס סממני שמן המשחה, [כגון שנוטל סממנים כסממני שמן המשחה, וכל אחד מהסממנים הוא במחצית משקל של אותו סממן מסממני שמן המשחה], הרי זה פטור.

ואף שהיה מקום ללמוד בגזרה שווה, [ו]במקנתו לא תעשו" [במקנתה לא תעשו], כמבואר לעיל, שהמפטם את השמן לחצאים, יהיה חייב, כדין מפטם את הקטורת לחצאים, מכל מקום המפטם את השמן לחצאים פטור, כי נאמר "ובמקנתו לא תעשו קמהו", ללמד, שדווקא כמוהו ממש אסור לעשות, אבל לחצאים הדבר מותר.

משקל סממני שמן המשחה

בעניין שמן המשחה נאמר, "ואתה קח לך בשמים ראש (א) מר דרור חמש מאות (ב) וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים (ג) וקנה בשם חמשים ומאתים. (ד) וקדה חמש מאות בשקל הקדש".

הנה לעניין מר דרור, וכן לעניין קדה, נאמר בפירוש בכל אחד מהם שמשקלו "חמש מאות".

ולעניין קנמן בשם, נאמר שמשקלו, "מחציתו חמשים ומאתים", כלומר חציו 250, ואם כן כולו 500, והרי זה כשיעור האמור במר דרור וקדה.

אולם לעניין קנה בשם נאמר שמשקלו, "חמשים ומאתים", ולא נאמר "מחציתו חמשים ומאתים", והיה מקום לומר, שאף שלא נאמר בו "מחציתו חמשים ומאתים", כשנאמר בו "חמשים ומאתים", הכוונה למחציתו, כמו לעניין קנמן בשם, ואם כן משקל כולו 500, אולם באמת אין זה כך אלא משקלו "חמשים ומאתים" בלבד שכן אם גם משקלו היה "מחציתו חמשים ומאתים", היה הכתוב ראוי לכתוב "קנמן בשם וקנה בשם מחצה ומחצה חמשים ומאתים". [וכדי ללמד זאת שמשקל קנה בשם הוא 250 שקל בלבד, שנינו בברייתא, שמשקל כל סממני שמן המשחה הוא 1750].

שקילת הסממנים

רב פפא הסתפק, האם כשמוכר הבשמים שוקל להקדש את סממני שמן המשחה, הוא שוקל אותם במדויק, [=עין בעין, כלומר שמוניח בצד אחד של המאזניים אבן במשקל 500 שקלים, ומניח בצד שני בושם, באופן שיהיו שני צידי המאזניים שקולים ממש, עין בעין], או שהוא מוסיף מעט על משקל הבשמים, [=שיהא כף המאזניים שבה הבשמים מכריע כלפי מטה]^א.

ואמר אביו, מאחר שנאמר בכתוב "בד בבד יהיה", יש ללמוד, שהמידה האמורה תהא בדיוק, ולא יוסיף עליה^ב. אולם מתוך דברי רב יהודה מבואר, שהיו הכרעות בשמן, שכן כך אמר רב יהודה, הקב"ה יודע בהכרעות, [כלומר שלא היו שוקלים ההכרעות לבד, לדעת מה משקלם, אלא מניחים כמות שהם, והמקום יודע משקלם, לתת שכרם למוכר], ורב יהודה למד זאת, מתוך כך שאמרה תורה להביא קנמן בשם לחצאים, כלומר שתי פעמים של 250 שקל, ועל כרחך הסיבה לכך, כי מכריעים, וכשישקלו לחצאים, יהיו שתי הכרעות, ויהא הדבר יותר מאשר ישקלו פעם אחת, אבל אם אין מכריעים, למה לא ישקלו את הכל בפעם אחת.

ואמר רבינא, שלדברי רב יהודה, הכתוב "בד בבד יהיה" אינו מלמד שיש להביא את הבשמים במשקל האמור בדיוק, ולא בהכרע, אלא בא הכתוב ללמד, שיש לשקול כל אחד מהבשמים בפני עצמו כנגד אבן המשקל, ולא ישקול רק בושם אחד כנגד אבן המשקל, ושאר הבשמים ישקול כנגד הבושם הראשון.

אופן עשיית שמן המשחה

כבר נתבאר שאלו הדברים שמהם נעשה שמן המשחה. בשמים ראש (א) מר דרור משקל 500 שקלים [של קודש]. (ב) קנמן בשם משקל 500 שקלים [של קודש]. (ג) קנה בושם משקל 250 שקלים [של קודש]. (ד) קידה משקל 500

^א אפשר שסיבת הספק היא, שכן מצד אחד למדנו במסכת בבא בתרא דף פ"ח, שיש למוכר להוסיף הכרע על המשקל, אולם מצד שני, מאחר שאמר כאן הכתוב 500 שקל ו-250 שקל, לכאורה יש לתת מידה זו בדיוק ולא יותר.

^ב הכתוב "בד בבד יהיה" נאמר בקטורת ולא בשמן המשחה, אולם למדים הם זה מזה בגזרה שווה.

מסכת כריתות פרק ראשון
שקלים [של קודש]. (ה) הין [=12 לוג] **שמן זית**.

ומלאכת עשיית שמן המשחה היתה, שיתנו כל הבשמים הנ"ל את ריחם בשמן הזית הנ"ל, ושמן הזית הזה, שקיבל את ריח כל הבשמים הנ"ל, הוא שמן המשחה.
ונחלקו חכמים כיצד קיבל שמן הזית הנ"ל, את ריחם של הבשמים הנ"ל.

לדעת רבי יוסי – לא היו מבשלים את הבשמים הנ"ל בשמן, שכן השמן מועט, והבשמים מרובים, ואפילו אם היו סכים אותם בשמן בלא בישול, היה כל השמן נבלע בהם, וכל שכן שאם היו מבשלים אותם בו, שלא היה נותר ממנו מאומה, מחמת בליעת הבשמים, ובליעת הקדרה, וחימום האש. ולכן, כך היו עושים, **תחילה משרים את הבשמים במים**, כדי שיתמלאו במים, ולא יבלעו מן השמן כל כך, **ומוציאים אותם מהמים, ומציפים עליהם את השמן כדי שיקלוט מהם את ריחם, ומיד לאחר מכן מסירים מהם את השמן**, ואין מניחים אותו לשהות עליהם.

ולדעת רבי יהודה – היו מבשלים את שמן הזית בבשמים הנ"ל, **כדי שיקלוט מהם את ריחם**, ואף על פי שהשמן מועט, והבשמים מרובים, נעשה בו נס, ולא חסר ממנו כלום, לא על ידי בליעת הבשמים והקדרה, ולא על ידי חימום האש, ואף לאחר שמשחו ממנו את המשכן, ואת כליו, ואת אהרן ובניו, כל שבעת ימי המילואים, וכן את שאר הכהנים והמלכים המשוחים, לא חסר ממנו כלום, וכולו קיים לעתיד לבוא, שנאמר, "שָׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם", כלומר כמו שהוא, בשיעור שנים עשר לוג כמניין "זֶה", כך יהיה קיים לדורות.

מי נמשח בשמן המשחה

א. משכן וכליו בשבעת ימי המילואים. [שנאמר, "וּמִשְׁחַת בּוֹ אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת. וְאֶת הַשְּׁלֶחָן וְאֶת כָּל כְּלֵי וְאֶת הַמִּנְחָה וְאֶת כָּלֶיהָ וְאֶת מִזְבֵּחַ הַקְּטֹרֶת. וְאֶת מִזְבֵּחַ הַעֹלָה וְאֶת כָּל כְּלֵי וְאֶת הַכִּיֹּר וְאֶת כְּנֹוֹ"].

ב. אהרן ובניו בשבעת ימי המילואים. [שנאמר, "וְאֶת אֹהֶל וְאֶת בְּנֵי תַמְשָׁח"].

ג. כל כהן גדול בשעה שמתמנה לכהונה גדולה, ואפילו הוא כהן גדול בן כהן גדול, שנאמר, "וְהִכְהֵן הַמְּשִׁיחַ תַּחֲתָיו מִבְּנָיו", ללמד שאף כהן גדול בן כהן גדול טעון

שלושים ושש דף ה'
משיחה, ואם אינו נמשח אינו כהן גדול^א.

ד. מלך שהוא תחילת משפחת מלכות דוד.

ה. מלך ממלכות דוד שהיו חולקים על מלכותו. [כשלמה שמשחוהו מפני מחלוקתו של אדוניה. וכיואש שמשחוהו מפני עתליה. וכיהואחז שמשחוהו מפני יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים, (אלא שאותו משחו בשמן אפרסמון, ולא בשמן המשחה, כי כבר גנזו יאשיה אביו)].

- אבל מלך בן מלך [אף מבית דוד], **שאין חולקים על מלכותו, אינו נמשח**, אלא יורש מלכותו מאביו בלא משיחה, שנאמר במלך, "לְמַעַן יֵאָרֶךְ יָמָיו עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבָנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל", ללמד שכשיש שלום בישראל, ואין מחלוקת, המלך מוריש מלכותו לבניו אף בלא משיחה.

- ומלכים שאינם מבית דוד^ב, אפילו כשהם תחילת משפחת מלוכה, [ואינם בני מלכים], **אינם נמשחים**, שנאמר במשיחת דוד, "וַיֹּאמֶר ה' קוּם מִשְׁחָהוּ כִּי זֶה הוּא", ללמד שרק מלכות דוד טעונה משיחה אבל מלכות אחרת אינה טעונה משיחה. ומכל מקום יהוא בן נמשי מלך ישראל, נמשח בשמן אפרסמון, כדי לחזק את מלכותו, מפני מחלוקתו של יורם בן אחאב.

ובני יאשיהו הבכור יוחנן השני יהויקים השלישי צדקיהו הרביעי שלום

"הבכור יוחנן" – זה יהואחז, ונקרא בכור, כי מלך תחילה לכל אחיו, אבל באמת היה קטן מיהויקים אחיו בשתי שנים, [שנאמר בו "בֶּן עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה יְהוֹאָחָז בְּמָלְכּוֹ וְשָׁלֹשׁ חֳדָשִׁים מָלָךְ בִּירוּשָׁלַם" ומיד אחר כך באותה שנה מלך יהויקים, ונאמר בו "בֶּן עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה יְהוֹנָתָן בְּמָלְכּוֹ", הרי שהיה יהואחז קטן מיהויקים שתי שנים], והטעם לכך שמלך הצעיר קודם לבכור, כי לא היה הבכור ראוי למלוך. אבל אם היה ראוי למלוך, הוא קודם, כמו שנאמר, "וְאֶת הַמַּמְלָכָה נָתַן לַיהוֹרָם [בן יהושפט] כִּי הוּא הַבְּכוֹר", שניתנה לו המלוכה משום שהיה בכור^ג.
"השני יהויקים"

^א לעניין דברים שמשוח בשמן עדיף על מרובה בגדים.

^ב משבא דוד, אבל שאול נמשח. [רש"י ותוס'].
^ג ואף על פי שרשע היה יהורם שמא באותה שנה היה צדיק. [תוס'].

וגם הארגז ששלחו פלשתים דורון לישראל נגנו, שכן הוא מונח בצד הארון, כמו שנאמר, "ולקחתם את ארון ה' ונתתם אותו אל העגלה ואת כלי הנהב אשר השבתם לו אשם תשימו בארגז מצדו ושלחתם אותו והלך".

משיחת המלכים בשמן המשחה

היו מושכים אותם בשמן כמין נזר, כלומר מקיפים את ראשם סביב סביב בשמן, [על ידי שהמושח היה נוטל את השמן באצבעותיו, ונותנו על ראש המושח סביב סביב].

ואין מושחים את המלכים אלא על המעיין, כדי שתמשך מלכותם, שנאמר "ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדניכם והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אותו אל גחון². ומשח אותו שם..."

משיחת הכהנים בשמן המשחה

היו מושחים אותם בשמן, כמין כי יוונית, שהיו מתחילים למשוח באצבע בין ריסי עיניו של הכהן, ומושח באצבעו משם כלפי מעלה כלפי הראש, ומוסיף והולך עד שמגיע לעורף³.

ומלבד המשיחה הזו, גם היו יוצקים לכהן משמן המשחה על ראשו.

- ו"א שתחילה יוצקים את השמן על ראשו, ואחר מושחים אותו, שכן סדר הכתובים, "ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אותו לקדשו".

- ו"א שתחילה מושחים את השמן, ואחר כך יוצקים אותו על ראשו, כי המשיחה חשובה מהיציקה, שכן בכלי המשכן היתה משיחה בלבד בלא יציקה, ולכן המשיחה קודמת.

שתי טיפות שמן שהיו לאהרן בזקנו

נאמר בתהילים, "כשמן הטוב על הראש ירד על הזקן וקון אהרן שיירד על פי מדותיו", ללמד, שכמין שתי טפי מרגליות [של שמן המשחה] היו תלויות לאהרן בזקנו.

ואמר רב כהנא שכשהיה מספר [=מדבר עם אחרים. א"נ

"השלישי צדקיהו הרביעי שלום" – הוא צדקיהו הוא שלום, [כלומר אדם אחד הוא]. נקרא צדקיה על ידי נבוכדנצר, שנאמר, "וימלך מלך בבל את מתניה דדו תחתיו ויסב את שמו צדקיהו", [שנאמר לו, י-ה יצדיק עליך את הדיו, אם תעבור על שבועתך, ותמרוד ב]. נקרא שלום, על שהיה שלם במעשיו, [כלומר צדיק גמור בעל מעשים טובים], א"נ על ששלמה מלכות בית דוד בימיו. אבל באמת שמו מתניה, כמו שנאמר, "וימלך מלך בבל את מתניה". ונקרא "השלישי", כי היה שלישי לבני יאשיהו. ונקרא "הרביעי", כי מלך רביעי אחר יאשיהו אביו, שכן תחילה מלך יהואחז, ולאחר מכן יהויקים, ולאחר מכן יכניה בן יהויקים, ולאחר מכן מלך הוא.

דברים שנגזו

מאחר שראה יאשיהו את הכתוב, "ויולך ה' אתך ואת מלךך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך", וחשש שמא יגלו עימהם דברים מקודשים, צוה שיגזו את הארון, שנאמר, "ויאמר ללויים המבינים" לכול ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל [כלומר גזו אותו. כי אם יגלה עימכם שוב] אין לכם משא בכתף [להחזירו כלומר לא ישוב עימכם ולכן יש לגזונו שלא יגלה] עתה עבדו את ה' אלקיכם ואת עמו ישראל".

ומשנגזו הארון, נגזו עמו צנצנת המן, [דבר זה למד בגזרה שווה, שנאמר בארון, "ונעדת שמה לבני ישראל", ונאמר בצנצנת, "ותן שמה מלא העמר מן", ומכאן, מה ארון נגזו, אף צנצנת נגזו].

וגם שמן המשחה נגזו, [ואף דבר זה למד בגזרה שווה, שנאמר בצנצנת המן, "והנח אותו לפני ה' למשמרת לדתיכם", ונאמר בשמן המשחה, "שמן משחת קדש יהיה זה לי לדתיכם", ומכאן, מה צנצנת המן נגזוה, אף שמן המשחה נגזו].

ואף מקלו של אהרן שקדיה ופרחיה נגזו, [וגם דבר זה למד בגזרה שווה, שנאמר בצנצנת המן, "למשמרת לדתיכם", ונאמר במקלו של אהרן "למשמרת לאות לבני מרי", ומכאן, מה צנצנת המן נגזוה, אף מקלו של אהרן נגזו].

^א המבונים כתיב.

² מעיין קטן סמוך לירושלים ולא זהו גיחון הגדול היוצא מעדן. [רש"י].
³ כן מבואר במסכת הוריות. אולם כאן פירש רש"י כמין כי אות יוונית ועשוי כזה x דמציק שמן על ראשו ואחר כך בין ריסי עיניו ומצרפן באצבעו דרך הפדחת. ע"כ. ולא זכיתי להבין פירושו שמפרש יציקה בתוך המשיחה ואיך נעשית צורת x על ידי האופן שפירש.

מסכת כריתות פרק ראשון
מסתפר כלומר גוזר את זקנו], **היו עולות ויושבות לו בעיקר זקנו**, [כדי שלא יפלו].
ועל דבר זה היה משה דואג, אמר, **שמא חס ושלום מעלתי בשמן המשחה** [ששמתי יותר מדאי]. יצתה בת קול ואמרה, "שָׁמֶן הַטוֹב ... כָּטַל חֶרְמוֹן שֶׁיֵּרֵד עַל הָרָרִי צִיּוֹן", כלומר שמן שעל אהרן וטל חרמון שווים הם, מה טל חרמון אין בו מעילה, אף שמן המשחה שבזקן אהרן אין בו מעילה.
ועדיין היה אהרן דואג, אמר, **שמא משה לא מעל**, אבל **אני מעלתי**, [שבגדי נהנים מריח השמן שבזקני], יצתה בת קול ואמרה לו, "הִנֵּה מָה טוֹב וּמָה נְעִים שֶׁבֶּת אֲחִים גַּם יְחַד" כלומר שני האחים שווים בזה, מה משה לא מעל, אף אתה לא מעלת.

כמה סימנים שאמר רב אמי לדעת העתיד לבוא עליו הרוצה לדעת אם יסיים את השנה [בחיים, ולא ימות בה], ידליק נר בעשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, בבית שלא נושבת בו רוח, ואם ידלק הנר עד כלות השמן שבו, ולא יכבה קודם לכן, ידע שיסיים את השנה.
והבא לעשות עסק, **ורוצה לדעת אם יצליח בו**, יגדל תרנגולת^א, ואם תשמין ותשביח, ידע שיצליח בעסקו.
והבא לצאת לדרך, **ורוצה לדעת אם יזכה לחזור לביתו**, יעמוד בבית חשוך, אם רואה בבואה של בבואה [=צל של צילן], ידע שיחזור לביתו.
ואמרו בגמרא, שאין לעשות כן, שמא יהא הסימן לרעה, ומחמת כן יצטער, וינזק, ואם לא היה בודק, לא היה ניזוק^ב.

דף ו'

סימנים שאמר אביי לעשות בראש השנה
אמר אביי, מאחר שלמדנו, שיש ממש בסימנים שאדם

^א ויקרא לה על שם אותו עסק. [מרש"י במסכת הוריות].

^ב מתוך פירוש רש"י בסוגיתנו משמע, ששום סימן לא יעשה. אולם במסכת הוריות פירש רש"י, ולאז מילתא היא, דזימנא דאף על גב דלית ליה בבואה דבבואה, הדר אתי, ואפילו הכי לא ליעבד הכי, דדלמא לא חזי בבואה דבבואה, חלשה דעתיא, ומתרע מזליה, ולא הדר אתי, [משום דמיתרע מזליה, דאי לא הוה עביד הכי, לא הוה מיתרע מזליה, והדר אתי], הלכך לא ליעבד. ע"כ. ומשמע מדבריו שרק סימן של בבואה דבבואה לא יעשה.

שלושים ושש דף ו'
עושה, לכן **לעולם יהא אדם רגיל לאכול בראש השנה קרא** [=דלעת] **ורוביא** [=תלתן] **כרתי וסילקא ותמרי**, [יש מהן שגדלים מהר, ויש מהם שהם מתוקים ביותר, וכך גם הוא יצליח במעשיו באותה שנה].

דברים שאמר רב משרשיא לבניו
כשתרצו לבוא וללמוד לפני רבכם, **קודם** שתכנסו ללמוד לפניו, **גירסו את המשנה עד שתהא שגורה בפיכם**, [שתדעו לשאול ממנו כראוי מה שצריך ביאור], **ואחר כך תכנסו ללמוד ממנו**.
וכשתשבו ללמוד לפני רבכם, ראו את פיו, שנאמר, "וְהָיוּ עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת מוֹרֶךְךָ".
וכשאתם גורסים את שמועותיכם, עשו זאת על הנהר, שיהא לכם לסימן, שימשכו שמועותיכם תמיד, כמים המושכים בנהר, שאינם פוסקים.
ושבו באשפות מתא מחסיא, [שיש בה תלמידי חכמים ראויים להוראה, ובעלי תרבות יפה], **ולא בארמונות פומבדיתא**, שהם לסטים.
מוטב לאכול דג קטן מוסרח של מתא מחסיא, מכותח משובח וחזק שמשבר את הסלע^א, כי הכותח מטמטם את הלב.

שמן שבקרו ושמן שבפח
"ותתפלל חנה ותאמר עלֹץ לבי בה' רָמָה קֶרְנִי בַּה' רָחַב פִּי עַל אוֹיְבֵי פִי שִׁמְחֹתִי בִישׁוּעָתְךָ", והכוונה בזה, שאלו שנמשחו בשמן שבקרו, כדוד ושלמה, נמשכה מלכותם [דורות הרבה], אבל אלו שנמשחו בשמן שבפח, כשאלו ויהוא, לא נמשכה מלכותם הרבה.

מעילה בקול מראה וריח
אף שהנהנה מההקדש מועל הוא, [ומשלם קרן וחומש, ומביא קרבן מעילה], לדברי רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא, שלושה דברים, הנהנה מהם מהקדש, לא מעל, ואלו הם.
א. קול – שנהנה מקול הכנורות ונבלים של כלי שרת^א.
ב. מראה – שנהנה ממראה יפה של היכל.

^א וי"ג יהא רגיל לראות. [שיטמ"ק].

^ב כששופכים הימנו על גביו. [רש"י].

^ג ואין הכוונה לקול הלויים. [תוס'].]

ג. ריח – שנהנה מריח הקטורת^א אחר שעלתה תמורתו, שבכך נעשית מצוות הקטורת^ב, וכלל בידינו, שכל דבר שנעשית מצוותו שוב אין בו מעילה, [חוץ מאלו שיתבארו בעזה"י להלן], אבל הנהנה מריח הקטורת קודם לעליית תמורתו, אף שאינו חייב על כך כרת, [כי לא אסרה תורה להריח בקטורת כמו שאסרה לסוד בשמן המשחה], מכל מקום, מאחר שנהנה מהקדש, הרי זה מעל.

מעילה בדברים שנעשית מצוותם

רוב הקדשים, מאחר שנעשית מצוותם, שוב אין בהם מעילה, מהטעם שיבואר בעזה"י להלן, אולם בשנים או שלושה דברים יש מעילה אף אחר שנעשית מצוותם ואלו הם.

א. תרומת הדשן.

בכל בוקר, מצווה על הכהנים להרים מהדשן שעל המזבח מלא המחתה, ולתתו בצד המזבח^ב, ודשן זה, אף אחר שנעשית מצוותו, יש בו דין מעילה, שנאמר בו, "וְהָרִים אֶת הַדָּשֵׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הַמִּזְבֵּחַ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצְלֵי הַמִּזְבֵּחַ", ללמד, שטעון שימה וגניזה, ואין לקחתו משם, ומכאן שאסור בהנאה.

ב. בגדי כהן גדול אחר יום הכיפורים.

לדעת חכמים – ארבעה בגדי לבן שכהן גדול נכנס בהם לפני ולפנים ביום הכיפורים, טעונים גניזה עולמית, ואין כהן הדיוט עובד בהן כל השנה, ולא כהן גדול ליום כפורים אחר, שנאמר בהם, "וּפָשַׁט אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לָבַשׁ בָּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם", ללמד, שטעונים שם גניזה, ואסור להנות מהם, ויש בהם מעילה אף על פי שנעשית מצוותם.

אולם לדעת רבי דוסא – אין הבגדים הללו טעונים גניזה, וכשרים לכהן הדיוט בכל השנה, ורק כהן גדול אסור להשתמש בהם ליום כפורים אחר.

ג. עגלה ערופה.

עגלה ערופה, אחר עריפתה, אסורה בהנאה, אף על פי

^א אף שאין בדבר מעילה איסורא מיהא איכא כדאיתא בפסחים אבל להריח יין נסך ונבילה פלוגתא דאביי ורבא בפסחים. [תוס'].

^ב ולכאורה הוא הדין לנהנה משאר דברים שנעשית מצוותם, ולא נקט ריח, אלא כדוגמא לדבר שנעשית מצוותו. ויל"ע בדבר.

^ג ונבלעת שם במקומה.

ולדברי הכל בשאר מקומות אין מעילה בדבר שנעשית מצוותו.

- לדעת האומרים, ששני כתובים הבאים כאחת אין מלמדים, כלומר, כשחזרה תורה על דין מסוים בשני מקומות, ולא הסתפקה לכותבו במקום אחד, ולסמוך על כך, שילמד המקום השני ממנו, הרי זו ראייה, שאין ללמוד משום אחד מהמקומות הללו שכן יהיה הדין בשאר מקומות, [ולכן הוצרכה תורה לכתוב את הדין בכל מקום בפני עצמו], ואם כן, לכל הפחות בשני כתובים נאמר שיש מעילה בדבר שנעשית מצוותו, [תרומת הדשן ועגלה ערופה], ומאחר ששני כתובים אין מלמדים, על כרחך בשאר מקומות אין מעילה בדבר שנעשית מצוותו.

- ולדעת האומרים, ששני כתובים הבאים כאחת מלמדים, ורק שלושה כתובים הבאים כאחת אין מלמדים. אם דעתם כדעת חכמים לעניין בגדי כהן גדול, הרי כאן שלושה כתובים, שנאמר בהם שיש מעילה בדבר שנעשית מצוותו, [תרומת הדשן ובגדי כהונה ועגלה ערופה], ואין ללמוד מהם לשאר מקומות.

- ויף אם דעתם כדעת רבי דוסא, ואם כן, יש כאן רק שני כתובים, שנאמר בהם שיש מעילה בדבר שנעשית מצוותו, [תרומת הדשן ועגלה ערופה], מכל מקום מודים הם, שאין ללמוד מהכתובים הללו, שגם בשאר מקומות הדין כן, כי בכל אחד משני הכתובים הללו יש מיעוט, המלמד, שרק בו יש מעילה אף אחר שנעשית מצוותו, אבל בשאר מקומות אין מעילה בדבר שנעשית מצוותו, [בתרומת הדשן נאמר "וְשָׂמוּ" דווקא אותו ולא את אחרים. ובעגלה ערופה נאמר "וְהָעֲרוּפָה" דווקא היא ולא דבר אחר].

סממני הקטורת

בעניין קטורת הסמים נאמר, "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח לָךְ סָמִים זָטָף וְשַׁחֲלֵת וְחִלְבֵּנָה סָמִים וְלִבְנָה זָכָה בַד בָּבַד וְהִיזָה". ומכאן למדו רבותינו, אחד עשר סממנים נאמרו לו למשה בסיני, "קח לך סמנים" מיעוט סמים שנים, "זָטָף וְשַׁחֲלֵת וְחִלְבֵּנָה" שלשה, הרי חמישה, "סָמִים", לרבות עוד כמו אלו, הרי עשרה, "וְלִבְנָה זָכָה" הרי אחד עשר. ואלו הם:

א. צרי – זהו "זָטָף" האמור בתורה, ואמר רבי שמעון שהוא שרף הנוטף מעצי הקטף, [והוא הנקרא בלע"ז גומי"א].

שלושים ושש דף ו' מסכת כריתות פרק ראשון

ואף מי רגלים היו מועילים לה לדבר זה שתהא עזה, אלא שאין ראוי להכניס מי רגלים למקדש, ומאחר שפיטום הקטורת היה במקדש, לא היו יכולים להביא מי רגלים לצורך הפיטום¹.

ועוד הביאו, מעט, מסממן אחד הנקרא מעלה עשן, לערבו בקטורת².

ואם נתן בה דבש, פסלה, שנאמר "כִּי כָל שֶׁאֵר וְכָל דָּבֶשׁ לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אֲשֶׁה לַה'".³

ואם חיסר אחת מכל סממניה, ונכנס להקטירה ביום הכפורים לפני ולפנים, חייב מיתה, כי מאחר שחיסר בה, אינה קטורת, ונמצא שנכנס בלא עבודה, ונאמר, "וְאֵל זֶבֶא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרְכָת אֶל פְּנֵי הַכְּפֹרֶת אֲשֶׁר

במקומו חמר חיוורין ומלח סדומית לשרות בהן הצפורן, אבל לא שיערב מלח בקטורת למאן דאמר דקטורת לא בעיא מלח, ואפילו למאן דאמר דבעי מלח, היינו דוקא בשעת הקטרה, דומיא דכל העולין הטעונים מלח, ואמר רבי נתן נמי, אף כיפת הירדן, היינו לשרות בו את הציפורן. ע"כ מהתוס'. אולם ברמב"ם בפ"ב מהלכות כלי המקדש ה"ב מבואר, שמלח סדומית, וכיפת הירדן, ומעלה עשן, שווים הם בכך, שמהם עצמם עושים את הקטורת, אלא שאינם כאחד עשר הסממנים שיש להם משקל, שאלו השלושה נותנים מהם בקטורת מעט בלבד.

¹ אפילו אם היו עושין חוץ לעזרה, לא היו שורין במי רגלים, דלא גרע משופר, דאין בו קדושה אלא תשמישי מצוה, דקיימא לן דנורקין, ותניא שילחי ראש השנה, יין או מים מותר לתת בו, כדי לצחצחו, ומי רגלים אסור מפני הכבוד, וכל שכן קטרת שנקטר לפני ולפנים ביום הכפורים, אלא רבותא נקט, דאפילו להכניסו לפני אסור, מפני הכבוד, כל שכן לשרותו בהן. ומכל מקום מדאמר שאין מכניסים מי רגלים למקדש, למדנו, שנעשית בעזרה, ומכאן ראיה לדברי רבי יוסי ברבי חנינא המובאים להלן. [מהתוס'].

² שם עשב שגורם לעשן לעלות זקוף כמקל. [רש"י במסכת יומא דף נ"ג ע"א].

³ במסכת יומא דף נ"ג ע"א משמע, שסממן זה למד מהכתוב בעניין עבודת יום הכיפורים, "וכסה ענן הקטורת את הכפורת", ואם כן יליע אם קרב בכל יום או רק ביום הכפורים. ומיהו משמע שם שלא היה סממן זה מהקטורת עצמה, שאמרו שם, לא נתן בה מעלה עשן, או שחיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה, משמע ששני דברים הם. וכן מבואר ברש"י כאן בע"ב. ושמה אותו מעלה עשן לא היה מעורב בקטורת עצמה בעשייתה, אלא בשעת ההקטרה בלבד היו נותנים אותו על הקטורת, ולכן אינו נמנה בין סממני הקטורת, אלא שהוא נוסף להם בשעת הקטרה. ויל"ע בדבר.

⁴ בתורת כהנים אמרו "דבש", אין לי [אלא] דברים שאין הדבש יפה לה, מניין לרבות הקטורת שהפטמים אומרים שהדבש יפה לה, כדאיתא בירושלמי, אילו היה נתן בה דבש מעט לא היה כל העולם יכול לעמוד בריחה, תלמוד לומר "כל דבש". [תוס'].

ב. צפורן – זהו "וְשִׁחֲלֹת" האמור בתורה, שתרגומו טופרא, כלומר צפורן, והוא חלק ומצהיר כצפורן, ולכן נקרא כן.

ג. חלבנה – זהו "וְחִלְבָּנָה" האמור בתורה, והוא בשם שריחו רע, [והוא הנקרא בלע"ז גלבנ"א].

ד. לבונה – זהו "וּלְבָנָה זָכָה" האמור בתורה. וכשאמרה תורה "בַּד בָּבַד יִהְיֶה" למדנו, שכל אלו הארבעה המפורשים בתורה, משקלם שווה, ואמרו חכמים שמכל אחד מהם מביא משקל שבעים מנה, [סך הכל 280 מנה].

ה. מור.
ו. קציעה^א.
ז. שכולת נרד.
ח. כרכום.

כל אלו משקלם שווה שמכל אחד מהם מביא משקל ששה עשר מנה, [סך הכל 64 מנה].

ט. קושט. במשקל שנים עשר מנה.
י. קילופה. במשקל שלושה מנה.
יא. קנמון. במשקל תשעה מנה.

כל אלו הם סממני הקטורת ומשקלם יחד $64 + 280 + 9 + 3 = 368$ מנה. [שס"ח מנה].

ומלבד הסממנים הללו, הביאו עד כמה סממנים לצורך עשיית הקטורת והם אינם נקטרים.

א. בורית כרשינא [י"מ שהוא סבון הבא ממקום הנקרא כרשינא וי"מ שהוא סבון הנעשה מעשב הנקרא כרשינא [ובלע"ז אירב"ה שנוטיא]]. **והוא היה בא כדי לשפשף בו את הצפורן כדי שתהא נאה.**

ב. יין קפריסין [י"מ שהוא יין הבא ממקום ששמו קפרס. וי"מ שהוא יין הנעשה מקפרא של אילן ששמו קפרס²] שלושה סאין ושלושה קבין, ואם אין לו יין קפריסין מביא חמר חיוריין [=יין לבן³] עתיק ומלח סדומית רובע הקב. ורבי נתן אומר שאם אין דברים אלו, מביא כיפת הירדן, [עשב הגדל על שפת הירדן], כל שהוא. ודברים אלו היו מביאים, **כדי לשרות בהם את הצפורן, כדי שתהא עזה⁴.**

^א זהו קידה. [רבינו גרשום].

² ע"י ביצה כ"ה ע"ב תוד"ה וצלף.

³ והוא יין רע מאוד. [ענין בבא בתרא דף צ"ז].

⁴ כן פירשו התוס' שכל הדברים הללו כדי לשרות בהם את הצפורן זה לשונם: מפרש רבי משה כהן, כלומר דאם אין לו יין קפריסין, מביא

על הקָרָן וְלֹא יָמוּת כִּי בְּעֶנְן אֲרָאָה עַל הַפִּפְרֶת", ומכאן, שזה שבא בלא עבודה, ימות.

היכן היו מפטמים את הקטורת

לדברי רבי יוסי ברבי חנינא, הכתוב האמור בעניין הקטורת, "קִדְּשׁ הוּא קִדְּשׁ יְהוָה לָכֶם", מלמד, שכל מעשיה של הקטורת, [ובכלל זה פיטומה], לא יהיו אלא **במקדש**. [וראיה לדבריו, מהברייתא המבוארת לעיל, שלא הביאו מי רגלים לשריית הצפורן, משום שאין מכניסים מי רגלים במקדש].

מקדיש לבדק הבית נכסים הראויים למזבח

כלל בדינו, שמי שמקדיש נכסיו סתם, כוונתו להקדישם להקדש בדק הבית.

אולם אם יש בהם דבר הראוי למזבח, אינו יוצא מידי מזבח, ולכן, כשהגזבר מוכר אותו, הוא מוכר אותו לצורך הקרבה.

דברים הראויים לקרבנות יחיד, [כגון בהמות ויינות ושמינים וסלתות הראויים לקרבנות יחיד], מוכר אותם למי שצריך קרבן הראוי לאותו דבר.

ודברים הראויים לקרבנות ציבור^א, [כגון בהמות ויינות ושמינים וסלתות הראויים לקרבנות ציבור], היו מחללים אותם על מעות שהופרשו לשלם שכר לאומנים, ומאחר שיצאו לחולין תחת המעות הללו, נותנים אותם לאומנים בשכרם, וחוזרים וקונים אותם מהאומנים, ממעות תרומת הלשכה, לצורך קרבנות ציבור, [אבל בלא פדיון לא יוכלו להקריבם לקרבנות ציבור, כי אין מקריבים שום קרבן, אלא אחר שנתנו דמיו מתרומת הלשכה, העומדת לקרבנות ציבור].

וכן כשהקדיש אדם, אחד מהסממנים הראויים לקטורת, נותנים אותו לאומנים^ב בשכרם, והם עושים מהם קטורת, ומקבלים שכר מההקדש על כל המלאכה.

מותר הקטורת

כבר נתבאר, שכשהיו עושים את הקטורת, היו רגילים לעשות בכל פעם קטורת של 368 מנה, 365 מנה הספיקו

^א למסקנה רק הקטורת דינה כן.

^ב אפשר, מאחר שהקדיש לבדק הבית, נותנים אותם לאומני בדק הבית, ולא למפטמי הקטורת.

איזו כמות ניתן לפטם את הקטורת

לדעת רבן שמעון בן גמליאל – אף שבכל שנה היה בידם מעט קטורת משנה שעברה, [שחזרו וקנו אותה מתרומה חדשה], בכל זאת, ברוב השנים עשו קטורת חדשה של 368 מנה, ולא עשו קטורת פחותה מכך כפי מה שהיה צריך להשלים עם המותר של שנה שעברה ל368 מנה. ולפיכך, בכל שנה ושנה נוסף עוד מעט של מותר קטורת, וכך עשו עד שנצטרפו כל המותרות לשיעור של מחצית כל הקטורת, כלומר ל184 מנה, ואז היו עושים קטורת נוספת בשיעור זה, ויחד היו קטורת של 368 מנה. ודבר זה ארע אחת לששים או שבעים שנה^א, [לפי שאין כל החפנים שוות], אבל לעולם לא היו ממתינים עד שהיה המותר יותר מ184 מנה, כי אז היו צריכים לעשות קטורת חדשה של פחות מ184 מנה, **ולעולם אין עושים קטורת שהיא פחות מחצי שיעור של 368 מנה**. ומכאן אתה למד שכשאסרה תורה ליחיד לפטם קטורת לעצמו, לא נאסר

^א אמר רבי דהאי שיעור ... הלכה למשה מסיני הוא, ואם לא הקטירו אלא כזית שחרית וכזית ערבית יצא ... [תוס'].]

^א ותוסי' גרסו, שהדבר ארע אחת לשבעים ושתים שנה. דבכל שנה מפטמין שלושה מנין יתירין, הרי לשבעים ושתים שנים, 216 מנין, ומחצית 368 מנין 184, נשארו 32 מנין יתירים, ובכל שנה 365 ורביע יום, הרי 72 רביעית יום, שהן 18 יום, הסיר אותם 32 מנין, כי בכל יום נקטר מנה, פרס בבקר ופרס בערב, נשאר 14 מנין, חלקם 72 שנים, למלא חפניו של ככהן גדול, יגיע מלא חפניו לכל שנה קרוב לחומש מנה, אבל 70 שנה, לא היו יכולין לפטמו לחצאין, שאם כן, היו חסרים 6 מנה, ולא היו יתירים אלא 8 מנים, ולא היה מספיק למלוא חפניו. [תוס']]

מהכתוב, שיהיו בקטורת אחד עשר סממנים. שכך הכתוב נדרש:

"קח לך סמנים" – מיעוט סמנים שנים.

"נטף ונחלת ונחלת" – שלשה הם, הרי חמישה.

"סמנים" – נוספים, לרבות עוד חמישה כמו הקודמים, הרי עשרה. [ואין לומר שכתוב זה בא לרבות רק שני סממנים כמו הכתוב "סמנים" הראשון כי אם כן היה לו לכתוב תחילה "סמנים וסמנים" ולאחר מכן "נטף ונחלת ונחלת".]

"ולבנה זכה" – הרי אחד עשר.

ואותם שבעה סממנים נוספים, לא נתפרשו, וכל שיהיו מעלים עשן כארבעה המפורשים, הרי אלו כשרים, שכן יש ללמוד בכלל ופרט וכלל, שנאמר תחילה כלל, "קח לך סמנים", ובאמצע פרטים, "נטף ונחלת ונחלת", ולבסוף כלל, "סמנים", ללמד, שיש להביא דברים נוספים שהם כעין הפרט, כלומר מעלים עשן.

אבל אין לומר שיביא אף מה שאין ריחו נודף ולא מעלה עשן, כעין הפרט האחרון, "ולבנה זכה", כי פרט זה לא נכתב בין שני הכללים. א"נ משום שנקראת "קטרת", כלומר דבר המעלה עשן.

צירוף פושעי ישראל

אמר רבי חנא בר בזנא אמר רבי שמעון חסידא – כל תענית שאין בה מפושעי ישראל, אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני קטרת.

ואבאי אמר – יש ללמוד זאת מהכתוב, "וַאֲגַדְתּוּ עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל", שמשמע ממנו, שרק כשכולם ביחד, אז "על ארץ יִשְׂרָאֵל".

סיכת שמן המשחה

א. על ישראל.

הסד משמן המשחה על ישראל, עובר בלא תעשה, שנאמר, "עַל בָּשָׂר אֲדָם לֹא יִסָּד", ועונשו כרת, שנאמר, "וַאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מֵעַמּוֹ".

ב-ג-ד-ה. על בהמה וכלים. מתים. וגוים.

הסד משמן המשחה על בהמה, או על כלים, או על מתים, או על גוים, הרי זה פטור.

- י"א שהסיבה שהוא פטור, כי נאמר "עַל בָּשָׂר אֲדָם לֹא

מסכת כריתות פרק ראשון הדבר אלא עד שיפטם קטורת בשיעור שהוא 368 מנה, או לכל הפחות 184 מנה, אבל המפטם את הקטורת בשיעור פחות מזה פטור.

ולדעת חכמים – לא נאמר שיעור בדבר, אלא אם רצו, עשו קטורת לשנה שלמה של 368 מנה, ואם רצו עשו קטורת מועטת ליום אחד, ולפיכך המפטם את הקטורת לעצמו, בכל שיעור שיעשה, מאחר שהדבר כשר למקדש, הרי זה חייב, [ומדברי חכמים אלו, יש ראייה לדעת רבא, המובאת לעיל בדף ה'].
כמה פעמים היתה הקטורת במכתשת

מתחילה, כשעשו את הקטורת, היו כותשים את הסממנים במכתשת, שיהיו דקים, שנאמר, "וַיִּשְׁחֻקָּהּ מִמְּנָה הַדֶּק".

ופעמים בשנה היו מחזירים אותה למכתשת, לחדש את ריחה. בימות החמה היתה פזורה כדי שלא תתעפש, ובימות הגשמים היתה צבורה כדי שלא תפוג טעמה^א.

ושלושה מנים יתרים שמהם כהן גדול מכניס מלא חפניו ביום הכיפורים, היו נותנים אותם למכתשת בערב יום הכיפורים, ושוחקים אותם יפה יפה, כדי שתהא דקה מן הדקה, שנאמר בעניין קטורת יום הכיפורים, "קִטְרֶת סָמִים יִדָּקָה", ללמד שתהא דקה ביותר.

וכשהשוחק שוחק את סממני הקטורת, הממונה אומר לו היטב הדק, הדק היטב, משום שהדיבור יפה לבשמים.

אבל ליין הדיבור רע, ולכן כשבודקים את היין, שיהא כשר לנסכים, כשמוציאים את היין מהחבית, הגזבר בודק שלא יצאו עמו קמחים, [כי יין שמעורב בו קמחים פסול לנסכים, שנאמר, "תְּמִימָם יִהְיוּ לָכֶם וְנִסְפִּיהֶם"], וכשרואה שהקמחים עומדים לצאת, מקיש בקנה, להודיע לשואב שיפסוק, אבל לא היה אומר בפיו דבר.

אחד עשר סממנים נאמרו לו למשה בסיני

בתורה לא נתפרשו אלא ארבעה סממני קטורת, "נטף ונחלת ונחלת" ... ולבנה זכה, אולם חכמים למדו

^א אפשר שהכוונה בזה, שכל ימות החמה היתה פזורה בכלי אחד, וכל ימות הגשמים היתה צבורה בכלי אחד, וכשהיו משנים אותה מכלי של ימות החמה לכלי של ימות הגשמים, וכלי של ימות הגשמים לכלי של ימות החמה, תחילה היו מחזירים אותו למכתשת.

וְנִכְרַת מַעֲמִיו, ומכאן כשם שהסיכה האסורה היא בכל שהוא, [שלא מצינו שום שיעור לעניין סיכה], כך הנתנה שמתחייב בה כרת, היא בכל שהוא.

ולדעת רבי יהודה – אלו שנאסרו לסוך בשמן המשחה, [כגון ישראל], שיעור הסיכה שיתחייבו בו כרת, הוא **כזית**, שנאמר כאן "וְאֶשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מַעֲמִיו", ויש ללמוד, ששיעור נתינה זה, הוא כשיעור נתינות האמורות בשאר מקומות, [כגון בכתוב "וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בְּשִׁנְיָה וְיִסֹּף מִמֶּשְׁתּוֹ עָלָיו וְנָתַן לִפְהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ", והכוונה לכזית, שנאמר "וְאִישׁ כִּי יֹאכַל", ואכילה היא לכל הפחות כזית].

וכל זה לעניין שיעור סיכה האסורה שמתחייב בה כרת, **אבל סיכה של מלכים וכהנים**, שהיא מצווה, **לדברי הכל שיעורה בכל שהוא**.

וכל זה לעניין נתינה האמורה בשמן המשחה, אבל בשאר מקומות, [כגון "וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לִבְנֶה", האמור במנחת חוטא], לדברי הכל הנתנה היא לכל הפחות כזית, [שכן יש ללמוד מהכתוב "וְנָתַן לִפְהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ"].

דף ז'

בת כהן שנישאת למי שאינו כהן ואכלה תרומה

לדעת רבי מאיר – **אם נישאת לישראל כשר**, מאחר שלא נתחללה בביאתו, וכשימות ראויה היא לחזור לבית אביה לאכול בתרומה, גם עתה אינה נחשבת זרה, ואף שאסורה לאכול תרומה, אם אכלה, אינה כזר, ואינה **משלמת חומש**. **אבל אם נישאת לפסול**, מאחר שנתחללה בביאתו, ושוב לא תחזור לבית אביה לאכול תרומה אף כשימות, מעתה זרה גמורה היא, ואם אכלה תרומה, **משלמת קרן וחומש כזר**.

ולדעת רבי יהודה – אין חיוב קרן וחומש לזר האוכל תרומה, אלא כשהיה זר מתחילתו, אבל זו, **אף שנתחללה**, מאחר שמתחילתה לא היתה זרה, אינה **משלמת את החומש**.

בת כהן שנישאת למי שאינו כהן וזינתה

לדעת רבי מאיר – **אם נישאת לישראל כשר**, מאחר שלא נתחללה בביאתו, וכשימות ראויה היא לחזור לבית אביה לאכול בתרומה, גם עתה נחשבת ככהנת, ולפיכך,

ייסד^א, **וכל אלו אינם קרויים אדם**, שכן לא רק בהמה וכלים אינם קרויים אדם, אלא גם מת מאחר שמת שוב אינו קרוי אדם, וכן גוי אינו קרוי אדם, שנאמר, "וְאֶתְּן צֹאן מִרְעִיתִי אֲדָם אֲתֶם אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם נֹאֵם ה' אֱלֹקִים", ללמד, שרק אתם, כלומר ישראל, קרויים אדם, אבל הגויים, אינם קרויים אדם, [ומה שמצינו בכמה מקומות שנקראו אדם, כגון בעניין שלל מדין "וְנִכְרַשׁ אֲדָם שֶׁשָּׁה עֶשֶׂר אֶלֶף וּמִכְסָּם לַה' שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים נֶפֶשׁ", וכן אנשי ינונה "וְנֹאֲנִי לֹא אֲחוּס עַל נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהּ הֶרְבֵּה מִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה רְבּוֹ אֲדָם אֲשֶׁר לֹא יָדַע בֵּין יָמֵינוּ לְשִׁמְאֻלוֹ וּבִהְמָה רֶבֶה", שם נקראו הגוים בשם אדם, להבדילם מהבהמות המוזכרות שם, שכלפי הבהמות גם הגוים חשובים כאדם, אבל אינם אדם גמור].

- **וי"א שהסיבה שהוא פטור**, כי לא נאסרה הסיכה, אלא במי שהוא עצמו אסור לסוך, כלומר בישראל המצווה על הדבר. [=כל שישנו בסך, ישנו בבל ייסך, וכל שאינו בסך, אינו בבל ייסך, כי כתוב "לא ייסך" וניתן לקרותו "לא ייסך"^א].

ג. על מלכים וכהנים

הכהנים בשעה שמתמנים לכהונה גדולה מצווה למושחם וכן יש מלכים שבשעה שהם מתמנים מצווה למושחם [כפי שנתבאר בדף ה']. ונחלקו חכמים מה הדין כשסכו אותם שלא בשעת המצווה.

לדעת רבי מאיר – מאחר שעתה אין מצווה לסוכם, הרי הם כשאר זרים, שנאמר בהם, "וְאֶשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מַעֲמִיו", ולכן אם סכו אותם **חייבים** כרת. **ולדעת רבי יהודה** – כשאמר הכתוב "וְאֶשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מַעֲמִיו", לא נתכוון אלא למי שהוא זר גמור בדבר, להוציא כהנים ומלכים, שמתחילה נמשחו בשמן, שבאותו זמן לא נחשבו לו כזרים, ומעתה אף כשסכו בו שלא בשעת המצווה, הרי אלו **פטורים**.

שיעור סיכה אסורה שמתחייב בה כרת

לדעת רבי מאיר – אלו שנאסרו לסוך בשמן המשחה, [כגון ישראל בכל זמן, ומלכים וכהנים שלא בשעת המצווה], שיעור הסיכה שיתחייבו בו כרת הוא **כל שהוא**, שנאמר, "עַל בֶּשֶׂר אֲדָם לֹא יִיסֹךְ", ונאמר, "וְאֶשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר

^א לא ייסך כתיב בשני יודין שדי חדא לתוך התיבה וקרי ביה לא יסיך דמשמע מי שמצווה שלא יסיך לא לעצמו ולא לאחרים מצווה אחר עליו שלא לסוכו ועובד כוכבים לאו בר מצווה הוא. [רש"י].

או אכל קדשים בטומאה אינו מביא על כך אשם תלוי.

ג. עבר עליו יום הכפורים.

מבואר בסוגיה, שמי שהיה חייב אשם תלוי, אם עבר עליו יום הכיפורים קודם שהביאו, שוב אינו צריך להביא, כי כבר נתכפר לו חטאו ביום הכיפורים.

- לדברי ריש לקיש, התנא של משנתנו לא שנה עניין זה עם אלו המבוארים לעיל, כי הוא לא שנה אלא את אלו שחטאים קיים, ובכל זאת פטורים מאשם תלוי, להוציא את זה שעבר עליו יום הכיפורים, שהוא פטור מאשם תלוי, **כי כבר נמחל חטאו.**

- ולדברי רבי יוחנן, התנא של משנתנו לא שנה עניין זה עם המבוארים לעיל, כי עניין זה אינו מוחלט בכל אופן, שכן אין יום הכיפורים מכפר על זה שמבעט בו, [שאומר לא יכפר עלי], ואם כן, זה שביעט בו, לא נמחל לו חטאו, ואף אחר יום הכיפורים עליו להביא אשם תלוי. [וריש לקיש אומר, שיום הכיפורים מכפר גם על המבעט בו].

המחויב חטאת שאינו רוצה

בקרבן או שאינו רוצה בכפרה

א. אינו רוצה בקרבן.

מי שחטא בדבר שחייבים עליו חטאת, ואמר, לא תקריבו חטאתי, לדברי הכל, אם עברו על רצונו והקריבו, **אינה מכפרת עליו**, שנאמר, "יִקְרִיב אֹתוֹ לְפָנָיו", ללמד שאין מקריבים לו קרבנו, אלא לרצונו.

ב. אינו רוצה בכפרה.

מי שהסכים שיקריבו בעבורו חטאתו, אלא שאמר שאינו רוצה להתכפר בה.

מתחילה היה רבא סבור, [כסברת ריש לקיש], שמאחר שהסכים שיקריבו עבורו קרבנו, מעתה הכפרה ממילא באה על ידי קרבנו, והרי זה **מתכפר.**

אולם לבסוף הודה רבא לאביי, [כסברת רבי יוחנן], שמאחר שלא רצה להתכפר בקרבנו, **אינו מכפר עליו.**

על מי יום הכפורים מכפר

לדעת הברייתא הראשונה – אין יום הכיפורים מכפר, אלא על אלו השבים בתשובה, אבל אלו שאינם שבים בתשובה, אין יום הכפורים מכפר עליהם.

- ומתחילה אמרו, שכוונת הברייתא לומר, שמי שאומר

מסכת כריתות פרק ראשון

כשזינתה, **מיתתה בשריפה,** כדן בת כהן שזינתה. **אבל אם נישאת לפסול,** מאחר שנתחלה בביאתו, ושוב לא תחזור לבית אביה לאכול תרומה אף כשימות, מעתה זרה גמורה היא, וכשזינתה **מיתתה בחנק** כדן ישראלית. **ולדעת רבי יהודה – אין נחשבת כישראלית,** אלא מי שמתחילתה היתה כן, אבל זו, שמתחילתה היתה כהנת, אף שנתחלה, אינה נידונית על זנותה בחנק אלא **בשריפה.**

כהן גדול שסך בבשרו משמן המשחה שעל ראשו

לדעת רב חנניא, כהן גדול שנטל משמן המשחה שעל ראשו, ונתנו על בני מעיו, **חייב^א,** כי בכך שנעשית מצוותו, לא יצא השמן מקדושתו, שנאמר "כִּי יָזַר אֶלְהֵיו עַל רֹאשׁוֹ"^ב, ללמד שאף אחר שנתנוהו על ראשו קדוש הוא^ג, ואם כן, עדיין אסור לסוך בו שלא לצורך, והוא בכלל הכתוב, "עַל בֶּשֶׂר אָדָם לֹא יִסָּךְ".

ישראל שנהנה משמן תרומה שסך כהן על עצמו

שמן של תרומה, מותר לכהן לסוך בו, אבל לישראל אסור, [כי הסיכה דינה כשתיה, וישראל אסור בתרומה]. אולם אחר שהכהן סך עצמו בשמן של תרומה, בטל ממנו שמו, ומעתה, אף שעודו על בשרו של הכהן, **רשאי ישראל לשוף** עצמו בכהן, ולהנות מהשמן הזה.

דברים שאין מביאים עליהם אשם תלוי

רוב חטאים שאדם מסתפק אם חטא בהם או לא ואינו יכול להביא קרבן ודאי לכפר עליהם מביא הוא אשם תלוי עד שיתברר לו אם חטא או לא. אולם יש חטאים שאין מביאים עליהם אשם תלוי מספק.

א-ב. מטמא מקדש וקדשיו.

שנינו במשנתנו שמי שמסתפק אם נכנס למקדש בטומאה

^א לכאורה זהו רק כדעת רבי מאיר בדף ו'. ומיהו אפשר שאף רבי יהודה מודה בזה כי בבני מעיים הוא זר מעיקרא ורק בסך במקום סיכה פטור רבי יהודה. ויל"ע בדבר.

^ב וי"ג "כִּי יָזַר שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֶלְהֵיו עַלֵּיו אֲנִי ה'".

^ג תימה אמאי לא קאמר לעיל דהוי שמן המשחה שני כתובים הבאים כאחד. ויש לומר, דלא חשיב נעשית מצוותו, אלא לאחר שניגב השמן, כדמסיק, שמן משחת אלהיו עליו, איקרי, אף על גב, דאית עליו לא איתחיל. [תוס'].

שאינו רוצה בכפרת יום הכיפורים, הוא זה שאינו מתכפר בו, [ואין הדבר למד בבניין אב מחטאת, שגם הוא אינו מכפר למי שאינו חפץ בכפרתו, כי יש לחלק בין חטאת שאינה מכפרת אלא על השוגג, לבין יום הכיפורים שמכפר אף על המזיד. אולם יש ללמוד זאת מהמיעוט, "אֵדָּהּ בְּעִשּׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא", האמור ביום הכיפורים, המלמד, שלא על הכל הוא מכפר, ומכאן שאינו מכפר למי שמבעט בו, ואומר שאינו חפץ בכפרתו].

- **ומדברי אביי מבואר**, שבריייתא זו היא כדברי רבי יהודה, האומר, **שכל שלא עשה תשובה, אין יום הכיפורים מכפר לו**.

- **ומדברי רבא מבואר**, שבריייתא זו היא כדעת רבי, האומר, שיום הכיפורים מכפר אף בלא תשובה, אולם היא מדברת בעובר על יום הכיפורים עצמו, [כגון שעשה בו מלאכה או אכל בו], שעל דברים אלו, מודה רבי, שאין יום הכיפורים מכפר, [וראיה לדבר שאם לא כן היאך יתכן כרת בדברים אלו הלא לעולם הם נעשים ביום הכיפורים ומיד כשעשה אותם מתכפר לו. אולם דחו ראייתו שכן אף אם יום הכיפורים מכפר גם על חטאים שלו יתכן שיכרת בהם אדם כגון שמת מתוך חטאו או שחטא סמוך לצאת היום שלא הספיק היום לכפר עליו].

ולדעת הבריייתא השניה – כשם שיום הכיפורים מכפר על מי ששומר אותו, כך הוא מכפר אף על מי שאוכל בו, ועושה בו מלאכה, ומחלל קדושתו, שנאמר, "יום הכיפורים הוא", בכל אופן.

- ולדברי הכל, ברייתא זו, היא כדעת רבי, האומר, שרוב עבירות שבתורה, יום הכיפורים מכפר עליהם, בין אם שב בתשובה, ובין אם לא שב בתשובה, [חוץ משלוש עבירות, שאינו מכפר אלא לשבים, ואלו הם, (א) פורק עול כל המצוות. (ב) מגלה פנים בתורה, שדורש דרשות של דופי כמנשה שהיה אומר מה היה לו למשה לומר ותמנע היתה פילגש. (ג) מפר ברית בשר].

מגדף

לדעת רבי עקיבא [ואיסי בן יהודה] – **מגדף האמור בתורה בכתוב**, "וְהִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּיַד רָמָה מִן הָאֲזָרָח וּמִן הַגֵּר אֶת ה' הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ" הוּא **המקלל את ה'**, [ונקרא מגדף, כאדם האומר לחבירו, גידפתה כמו גירפתה הקערה, וחיסרתה, שעשית דבר גדול לפשוט ידך

בעיקר], ומתוך שנאמר כרת שלו בפרשת קרבן עבודה זרה, יש ללמוד, שגם הוא אם עשה בשגגה מביא חטאת על חטאו.

ולדעת חכמים [ורבי אלעזר בן עזריה] – **המקלל את ה'**, אם עשה בשגגה אינו מביא על כך חטאת, כי לא עשה מעשה, ואין אדם מביא קרבן אלא על חטא שחטא במעשה, והכתוב הנ"ל "אֶת ה' הוּא מְגַדֵּף", אינו מדבר במי שקילל את ה', אלא במי שעבד עבודה זרה [ונקרא מגדף, כאדם האומר לחבירו, גידפתה כמו גירפתה הקערה, ולא חיסרתה כלום, שעשית קל כמו משורר ומזמר לעבודה זרה שאין זה דבר גדול כל כך]. **ומכל מקום מודים חכמים שאף שהמקלל בשוגג אינו מביא על כך קרבן חטאת**, המקלל את ה' במזיד חייב כרת, שנאמר **במקלל**, "אִישׁ אִישׁ כִּי יִקְלַל אֶלְקָיו וְנִשְׂא חֲטָאוֹ" **וכן נאמר בעניין הפסח**, "וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא סָהוֹר וּבְדָרְךָ לֹא הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמּוֹ כִּי קָרְבָן ה' לֹא הִקְרִיב בְּמַעַדוֹ חֲטָאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא", **ויש ללמוד בגזרה שווה**, שכשם שהפסח, מי שמבטלו חייב כרת, כך המקלל את ה' חייב כרת. [ורבי עקיבא שלמד כרת למקלל מכתוב אחר, דורש גזרה שווה זו בהיפוך, ומעמיד את הכתוב "חֲטָאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא" בפסח שני, ולומד בגזרה שווה ממקלל, כשכשם שמקלל חייב כרת, כך המבטל פסח שני חייב כרת].

[ויקרא פרק י"ב] וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרֹעַ וְיִלְדָה זָכָר וְטִמְאַת שְׂבָעַת יָמִים כִּימֵי יָדָת דָּוָתָהּ תִּטְמָא. וּבַיּוֹם הַשְּׂמִינִי מוֹל בֶּשֶׂר עָרְלָתוֹ. וּשְׁלִשִּׁים יוֹם וְשָׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בְּדִמַּי טְהָרָה כָּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד מְלֵאת יְמֵי טְהָרָה. וְאִם נִקְבְּהָ תִלְדַּד וְטִמְאַת שְׂבָעִים כְּנֻדָּתָהּ וְשְׁלִשִּׁים יוֹם וְשָׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דִּמַּי טְהָרָה. וּבְמֵלֵאת יְמֵי טְהָרָה לָבָן אוֹ לָבֵת תָּבִיא כָּבֶשׂ בֶּן שָׁנָתוֹ לְעֵלָה וּבֶן יוֹנָה אוֹ תֵר לַחֲטָאת אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכֹּהֵן. וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' וְכָפַר עָלֶיהָ וְטְהָרָה מִמֶּקֶר דָּמֶיהָ זֹאת תוֹרַת הַיִּלְדָּת לְזָכָר אוֹ לְנָקְבָה. וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שָׁה וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לַחֲטָאת וְכָפַר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטְהָרָה.

קרבן לידה

אשה שילדה זכר או נקיבה, במלאת ימי טהרה, מביאה קרבן לידה, כמו שנאמר, "ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעלה ובן יונה או תר לחטאת ... ואם לא תמצא ידה די שיה ולקחה שתי תרים או שני בני יונה

ומתנות שיעלה לזו שחייבת בו¹, והרי זה קרבן גמור ונאכל.

ג. אלו שאין מביאות קרבן כלל.

המפלת שפיר מלא מים, מלא דם, מלא גוונים, המפלת כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים, המפלת יום ארבעים, [שעוד לא נשלמה יצירת הוולד].
ולעניין מפלת או יולדת יוצא דופן [אף שנשלמה יצירתו] – **תנא קמא פוטר**, שנאמר "אִשָּׁה כִּי תִזְרֶיעַ וְיָלְדָה", ללמד שאין הכתוב מדבר אלא ביולדת ממקום שמזרעת. **ורבי שמעון מחייב**, שנאמר "וְאִם נִקְבָּה תֵּלֶד", לרבות לידה אחרת כלומר יוצא דופן.

המפלת לאור שמונים ואחד

כלל בדינו, שהטומאות הטעונות קרבן לטהרתן, כקרבן יולדת, שבמלאת ימי טהרה [אחר ארבעים יום לזכר ואחר שמונים יום לנקבה], מביאה קרבן יולדת, ואז טהורה לקדשים, אם נטמאה פעם שניה, קודם שיכלה להיטהר מטומאה ראשונה, כגון שתחילה ילדה נקבה, [שמלאת ימי טהרתה הם אחר שמונים יום], וחזרה והפילה קודם מלאת ימי טהרה ללידה, כגון ביום שמונים ללידה ראשונה, דיה בקרבן לידה אחד על הכל. אבל אם כבר שלמו ימי טהרתה, כגון שהפילה בפעם השניה ביום שמונים ואחד ללידה ראשונה, מאחר שיום שמונים ואחד היתה ראויה להביא קרבן לידה עבור לידה ראשונה, אינה יוצאת בו גם עבור לידה שניה, וכשישלמו ימי טהרתה תביא שני קרבנות.

ונחלקו בית שמאי ובית הלל מה הדין כשנטמאה פעם שניה בליל שמונים ואחד ללידה ראשונה שכבר שלמו ימי טומאתה בסוף יום שמונים אבל עדיין אינה יכולה להביא קרבנה עד למחר כי בלילה אי אפשר להקריב קרבן. לדעת בית שמאי – דינה כדן מי שנטמאה פעם שניה בתוך מלאת ימי טומאתה ודיה בקרבן אחד. ולדעת בית הלל – דינה כמי שנטמאה פעם שניה אחר ששלמו ימי טומאתה ומביאה שני קרבנות.
 - מתחילה הביאו בית הלל ראייה לדבריהם מכך שבסוף יום שמונים תמו ימי טהרה שלה ומעתה דמים שתראה

מסכת כריתות פרק ראשון
 אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לְחִטָּאת וְכֹפֶר עָלֶיהָ הִכְהֵן וְטָהֲרָה".

ומבואר במשנתנו שיש נשים המביאות קרבן לידה והוא נאכל ויש המביאות קרבן לידה ואינו נאכל ויש שאינם מביאות קרבן לידה כלל.

א. אלו מביאות קרבן ונאכל.

מי שילדה וולד גמור, דין פשוט הוא שמביאה קרבן, ונאכל, ולא רק היא, **אלא אף מי שהפילה**, מביאה קרבן, ובלבד שיהא הנפל כאחד המנויים להלן.

(א) נפל כמין בהמה חיה ועוף, כדעת רבי מאיר^א. אבל לדעת חכמים רק אם יש בו מצורת אדם.

(ב) המפלת סנדל [=ולד הוא אלא שנפחתה צורתו].

(ג) המפלת שיליא, [שאין שליא בלא וולד].

(ד) המפלת שפיר [=עור הוולד] מרוקם [שיש בתוך השפיר צורת אברים קטנים].

(ה) והיוצא מחותך.

ולעניין זה, בנות ישראל ושפחות שוות הן, שנאמר בכתוב, "אִשָּׁה כִּי תִזְרֶיעַ", לרבות גיורת ושפחה.

ב. אלו מביאות קרבן ואינו נאכל.

כל אלו שהן ספק חייבות ספק פטורות, כגון הפילה ואינה יודעת מה הפילה [אם צורת אדם או צורת דגים וחגבים], מספק מביאות קרבן, אבל אינו נאכל, שמא היו פטורות, והקרבן שהן מביאות הוא שני תורים, אחד לעולה ואחד לחטאת, ועל של עולה מתנה, אם מין חובה ילדה, תהא לחובתה, ואם לאו תהא עולת נדבה, אבל על חטאת אינו יכול להתנות, כי אינה באה נדבה, ומביאה בספק, ואינו נאכל, שמא פטורה היתה ומליקת העוף נבילה².

ושתי נשים שהפילו שתיהן במקום אחד, אחת הפילה צורת אדם, שמחייבה בקרבן, ואחת הפילה צורת חגבים, שפטורה מקרבן, **ואינן יודעות מי החייבת ומי הפטורה**, אם באה כל אחת בפני עצמה, מאחר שאינה יודעת אם היא חייבת או פטורה, **דינה כנ"ל**, שמביאה קרבן ואינו נאכל. **אולם אם הן באות יחד**, כל אחת מביאה עולת העוף, ומתנה עליה, שאם היא חייבת, הרי זו לחובתה, ואם לאו, הרי זו נדבה, **ומביאות יחד חטאת עוף אחת**,

^א הואיל ונאמרה בהם יצירה כאדם. [רש"י].

² ומשום חולין על המזבח לא איכפת לן, דכיון דאין למזבח אלא דמה, לא חשיבא אכילה, ובמסכת נזיר, ילפינן, דחטאת העוף באה על הספק.

[רש"י].

³ לכאורה גם עולה יוכלו להביא אחת בתנאי. ויל"ע בדבר. ועיין בשיטמ"ק.

טמאים כמו ביום שמונים ואחד ואם כן דין הלילה כדין יום מחרת. אולם בית שמאי דחו דבריהם כי מצד שני הלילה אינו דומה ליום מחרת שכן בלילה עדיין אי אפשר להביא קרבן.

- ובברייתא אמרו שטעמם של בית הלל כי נאמר בתורה ריבוי "לבת" ללמד שאם ראתה ליל שמונים ואחד מביאה קרבן נוסף. [ולפי זה דווקא לעניין יולדת נאמר דין זה אבל בשאר קרבנות אין הדין כן].

- ויש שרצו לומר שטעמם של בית הלל כי לילה נחשב כזמן הראוי לקרבן אלא שאין מקריבים בו ואם כן משהגיע ליל שמונים ואחת נחשב הדבר כאילו הגיע הזמן שיכולה להביא קרבן ושוב אם נטמאת אינה נפטרת בקרבן אחד. [ולפי זה הוא הדין בשאר קרבנות].

דף ח'

מעשה שעמדו קינים בדינרי

זהב ובו ביום עמדו ברבעתים

זבה גדולה [שראתה שלושה ימים רצופים בימי זיבה], לא די לה בספירת שבעה נקיים וטבילה להיטהר מטומאתה, אלא חייבת גם בהבאת קרבן הקרוי קן, [שני תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת].

וכן יולדת, אינה יוצאת מידי טומאתה, עד שתביא קרבן הקרוי קן, [שני תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת].

ומי שנטמאה כמה פעמים טומאת זבה, או מי שילדה כמה פעמים, [בכל פעם אחר תום מלאת ימי לידתה]:

מתחילה אמרו, שכשתביא קרבן אחד, תיטהר מטומאתה, אבל אינה נפטרת בו, ועדיין חייבת להביא קרבנות כנגד כל הפעמים שנטמאת ושילדה, ומאחר שעל ידי זה היו מתחייבות בהרבה קינים, נתייקרו הקינים, עד שהיה מחירם דינר זהב.

וכשראה זאת רבן שמעון בן גמליאל, נשבע שלא ילון עד שיוזלו הקינים ויהיה מחירם דינרים של כסף, ואמר, שדי בהבאת קרבן אחד, ואינה חייבת להביא קרבנות כנגד כל הפעמים שנטמאה ושילדה, ועל ידי זה שלא היו צריכות לקינים מרובים, הוזלו הקינים, עד שהיה מחיר הקן רביעית דינר כסף.

ספק חמש זיבות או ספק חמש לידות

ספק זבה גדולה, [שראתה שלושה ימים רצופים בימים שמסופקת בהם שמא הם ימי זיבה], כשנטהרת מספק טומאתה, לא די לה בספירת שבעה נקיים וטבילה להיטהר מטומאתה, אלא חייבת מספק גם בהבאת קרבן זבה [המבואר לעיל], ומאחר שהוא בא על הספק, החטאת נקברת, ואינה נאכלת כשאר חטאות העוף, שמא אינה חייבת בה, ואינה חטאת. [והרי היא נבילה].

וכן ספק יולדת, [שהפילה ספק וולד ספק רוח], כשנטהרת מספק טומאתה, אינה יוצאת מידי טומאתה עד שתביא קרבן לידה, ומאחר שהוא בא על הספק, החטאת נקברת, ואינה נאכלת כשאר חטאות העוף, שמא אינה חייבת בה, ואינה חטאת.

ומי שארע בה כמה פעמים ספק טומאת זבה, או ספק טומאת לידה, דיה בהבאת קרבן אחד כדי להיטהר מספק טומאתה, ולא תביא קרבנות נוספים מספק, משום שבקושי התירו להביא חטאת העוף מספק, [שהרי אם מחויבת בחטאת היא נקברת שלא כדין], ולכן מאחר שנטהרה, שוב לא תביא קינים נוספים.

סליק פרק שלושים ושש

פרק שני ארבעה מחוסרי כפרה

דף ח'

ארבעה מחוסרי כפרה

ארבעה טמאים, אינם יוצאים מידי טומאתם לגמרי, להיות מותרים בקדשים, אלא אחר שיביאו קרבנם, ונקראים הם מחוסרי כפרה, כי קרבן הוא דבר המכפר, והם טעונים הבאת קרבן^א. ואלו הם.

^א דע דבכל מחוסרי כפרה אינו מעכב הכפרה להתירו בקדשים רק החטאת בלבד אבל העולה אינה מעכבת כלל והוא תורת כהנים ... ופסקה הרמב"ם ... ומיהו במצורע איכא פלוגתא דתנאי בברייתא דערכין ... ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה סבר דעולת מצורע מעכבת. [חשק שלמה].